

Dailė. Metodinės rekomendacijos

*Projektas,
Parengė dr. Ramutė Rachlevičiūtė ir Irena Staknienė
Siūlymus teikė Vilma Kaplanovskienė, Gintė Mažiulienė*

2021-05-06

Turinys

1. Dalyko naujo turinio mokymo rekomendacijos	2
2. Kaip ugdyti aukštesnius pasiekimus	29
3. Tarpdalykinių temų integravimas. Dalykų dermė	32
4. Kalbinių gebėjimų ugdymas per dalyko pamokas	35
5. Siūlymai mokytojų nuožiūra skirstomų 30 procentų pamokų	47
6. Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžiai	48
7. Skaitmeninės mokymo priemonės, skirtos BP įgyvendinti	51
8. Literatūros ir šaltinių sąrašas	52
9. Užduočių ar mokinių darbų, iliustruojančių pasiekimų lygius, pavyzdžiai	53

Šių Metodinių rekomendacijų paskirtis: padėti dailės mokytojams įgyvendinti 2021 metais atnaujintą Dailės Bendrąją programą 5-10 klasėms.

Metodinių rekomendacijų uždaviniai:

- aptarti naujo dailės dalyko turinio mokymo ypatumus, kas keičiasi, kas nauja lyginant su Pradinio ir pagrindinio ugdymo Dailės Bendrosios programos (2008) pagrindiniais principais, pasiekimais, mokymosi turiniu ir pasiekimų vertinimu;
- teikti rekomendacijų ir ugdymo strategijų pasirinkimus, ugdant aukštesnius mokinių pasiekimus;
- siekiant dalykų dermės; teikti rekomendacijų dailės ir kitų dalykų ugdymo turinio integravimui
- supažindinti su vizualinio mąstymo strategijų taikymo patirtimi, teikti rekomendacijų kalbinių gebėjimų ugdymui dailės pamokose;
- teikti siūlymų ir aptarti 30 procentų pamokų ugdymo turinį, paliktą mokytojų nuožiūrai;
- teikti pavyzdžių - veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymui dailės pamokose;
- aptarti skaitmenines mokymo priemones ir informacinius šaltinius, tinkamus atnaujintai dailės BP įgyvendinti;
- teikti siūlymų dėl mokinių pasiekimų vertinimo.

Dailės mokytojai yra labai kūrybingi ir per dailės pamokas daug dėmesio skiria mokinių kūrybiniam darbui ir dailės raiškos pasiekimams ugdyti: idėjų paieškai, įvairių dailės technikų ir kūrybos būdų mokymui. Puikius dailės raiškos rezultatus matome įvairiose mokinių dailės parodose, konkursų rezultatuose. Tačiau tai – atrinkti dailei gabių mokinių darbai. Į visų likusių (ne tokių gabių) mokinių pasiekimus ne visada kreipiame tinkamą dėmesį, pamiršdami, kad kiekvieno jauno žmogaus kūrybinė ir estetiškai patirtis yra autentiška ir vertinga.

Dabar atnaujinama dailės programa siekiama, kad kiekvienas mokinys pagal savo išgales keltų ir įgyvendintų kūrybines idėjas, ugdytųsi estetinį skonį, pažintų ir pamiltų dailę, net jei jis ir neturi specifinių dailės gabumų. Kad jis gebėtų analizuoti ir vertinti savo ir kitų dailės kūrinius, savitai juos interpretuoti, turėtų savo nuomonę ir gebėtų tinkamai ją išsakyti. Dailės pasiekimų sričių ribos sąlygiškos: ugdymo procese sritys integruotos ir viena kitą papildo, todėl šiose metodinėse rekomendacijose pateiktuose užduočių, veiklų idėjų, pamokų scenarijų pavyzdžiuose daug dėmesio

skiriame ne tik dailės raiškai, bet ir dailės pažinimui: dailės supratimo ir vertinimo, dailės reiškinių ir kontekstų pažinimo (B ir C pasiekimų sričių) ugdymo galimybėms atskleisti. Akcentuojame dailės pažinimo gebėjimų ugdymą per aktyvią praktinę kūrybinę veiklą. Turėkime omenyje, kad mokoma ne dailininkų biografijų, nesiekiamo įsiminti faktus, kad ir svarbius, bet pažinti, suprasti meno reiškinius, kūrinius, suprasti, ką duoda kūrybinis darbas gyvenimui, asmenybės ugdymui.

1. Dalyko naujo turinio mokymo rekomendacijos.

Ižanga

Vaikų kūryba yra vertinga ir saugotina žmogaus kultūrinės patirties ir kūrybinio fenomeno išraiška. Ilgą laiką buvo orientuojamasi į dailės raiškos rezultatą: dailės kūrinių, pamirštant, kad patrauklus ir aktyvus dailės raiškos ir pažinimo procesas duoda didžiulę naudą emociniam ir fiziniam vaiko vystymuisi. Mokytojo vaidmuo per dailės pamokas vis dar yra dominuojantis. Jis aiškina temą, užduoda užduotis ir nurodo, kaip ir kokiomis priemonėmis jas reikia atlikti, komentuoja mokinių darbus ir reikalauja, kad jie atitiktų suaugusiųjų grožio kriterijus ir būtų tinkami klasei ar mokyklai papuošti. Tačiau situacija keičiasi ir šiuolaikinio ugdymo proceso centre yra mokinys ir jo ugdymosi poreikiai. Dailės mokytojams iškyla naujų ugdymo uždavinių: nuosekliai pereinama prie sistingo ir visuminio estetiškos nuovokos, kūrybiškumo ir kultūrinės kompetencijų ugdymo, mokiniams pateikiamas platesnis požiūris į šiuolaikinės dailės kūrybos formas ir kontekstus, kultūros tradicijas ir artimiausios aplinkos estetinius bruožus. Kiekvienam mokiniui padedama atsiskleisti, ugdytis kūrybiškumą, aktyviai, tyrinėjant, eksperimentuojant ir interpretuojant, pažinti save, aplinkinį pasaulį ir jo kultūros paveldą. Mokomasi mąstyti, analizuoti, lyginti dailės kūrinius, įsivertinti savo kūrybinę raišką ir pasiekimus, ugdomi kūrybiškumo gebėjimai, kurių prireiks gyvenime ir profesinėje karjeroje. Dailės mokytojams iškyla naujų ugdymo uždavinių: keičiasi ugdymo aplinka, į ugdymo procesą įsiterpia naujos technologijos ir nauji mokymosi būdai (pavyzdžiui, dailės kabinetuose atsiranda 3D spausdintuvai, interaktyvios naujos dailės mokymosi platformos, nuotolinis mokymasis ir kt.), ugdymo procese plačiau taikomas formuojamasis vertinimas. Mokytojui nebeužtenka mokyti mokinius interpretuoti ir vertinti tradicinės ir šiuolaikinės dailės kūrinius, tyrinėti ir vertinti aplinkos vizualinius reiškinius, būtina ugdyti mokinių gebėjimus kelti kūrybines idėjas, įgyvendinti jas savo kūrybiniuose darbuose ir apmąstyti įgytą patirtį. Tampa būtinybe tapti mokinio kūrybiniu vadovu ir mokyti juos mokytis, patiems kartu su mokytoju planuoti savo ugdymosi procesą ir pasiekimus, stebėti, įsivertinti ir reflektuoti savo kūrybinės veiklos procesą ir jo rezultatą.

Kas nauja, lyginant su Pradinio ir pagrindinio ugdymo Dailės Bendrąja programa (2008). Atnaujintos dailės bendrosios programos (2021) tikslė ir pagrindinio ugdymo uždaviniuose išreikšti siekliai ir nuostatos: sudaryti sąlygas mokiniams dailės raiškos ir kūrybos dėka pažinti save ir supantį pasaulį, puoselėti kūrybinį mąstymą vaizdais ir estetinę nuovoką; pažįstant Lietuvos ir pasaulio paveldą, įgyti tvirtą kultūrinį pagrindą, jaustis aktyviu gyvenimo ir savo ateities kūrėju. Siekiama, kad per dailės pamokas mokiniai idėjų ir įkvėpimo ieškotų gamtoje, įvairiose kultūros ir meno apraiškose, savo išgyvenimuose; interpretuodami dailės kūrinius geriau suprastų save, kitą ir supantį pasaulį; aptardami praeities ir dabarties dailės reiškinius pažintų Lietuvos ir pasaulio meno paveldo unikalumą; lavintųsi dailės gebėjimus atsirinkdami įvairias tradicines ir/ar šiuolaikines raiškos priemones, išradingai jas pritaikytų savo kūrybiniuose darbuose/projektuose; kūrybingai taikytų dailės raišką ir per ją ugdytųsi pažinimo gebėjimus. Mokytųsi kurti estetiškai patrauklią aplinką, taptų aktyviu kultūrinio klasės, mokyklos ir bendruomenės gyvenimo dalyviu; kūrybinės raiškos dėka ugdytųsi etnines bei dorines nuostatas, pagarbiai priimdami kitų kultūrų artefaktus ir meno kūrinius. Šie siekliai atsispindi visame atnaujintos programos tekste.

Programos projekte naujai suformuluota socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija, atnaujinti ugdomų kūrybiškumo, pažinimo, kultūrinė, komunikavimo ir pilietinės kompetencijų aprašai (plačiau apie kompetencijų ugdymą 6 Metodinių rekomendacijų skyriuje).

Atnaujintos ir su kitais menų dalykais suderintos trys *Pasiekimų sritys*:

dailės raiška,

dailės supratimas ir vertinimas,

dailės reiškinių ir kontekstų pažinimas.

Dailės raiška. Šios srities pasiekimai apima intuityvų autentiškų idėjų kėlimą, dailės medžiagų, technikų, meninės išraiškos priemonių pažinimą ir valdymą, savo dailės pasiekimų pristatymą ir eksponavimo principų taikymą, įgytos kūrybos patirties, improvizacinio polėkio refleksiją, žinias ir gebėjimus.

Dailės supratimas ir vertinimas. Šios srities pasiekimai yra susiję su dailės kalbos pažinimu, t. y. dailės sąvokų supratimu ir tinkamu vartojimu, savo, kitų sukurtų dailės kūrinių interpretavimu ir vertinimo gebėjimais. Dailės kūrinių tyrinėjimas apima kūrybinių idėjų, stilių, meninės raiškos priemonių ir elementų supratimą, analizę ir vertinimą. Dailės kūrinių interpretavimas atskleidžia mokinių gebėjimus nusakyti, kokias prasmes jie išvelgia savo ir kitų (draugų, dailininkų) sukurtuose kūriniuose.

Dailės reiškinių ir kontekstų pažinimas. Šios srities pasiekimai apima dailės reiškinių, t. y. kūrinių muziejų kolekcijose ir dailės galerijų ekspozicijose, internete, žmogaus veikloje, architektūroje (interjere ir eksterjere) tyrinėjimo gebėjimus, mokinių pastangas susieti įgytą dailės patirtį su kasdieniu gyvenimu, asmenine raiška ir vertybėmis.

Naujai suformuluotas *Mokymosi turinys koncentrams*. Jo apimtis liko tokia pati, nepadidėjo. Tik jis pateikiamas ne pagal veiklos sritis, kaip Pradinio ir pagrindinio ugdymo dailės bendrojoje programoje (2008 m.). Siekėme aiškesnio ir integracijai patogesnio dailės mokymosi turinio išdėstymo. Dailės ugdymo procese pasiekimų sritys yra glaudžiai integruotos, jos viena kitą papildo, **dailės raiška ir pažinimas vyksta vienu metu**. Pasitarus su mokytojais praktikai, mokymosi turinio temos buvo suskirstytos į tris pagrindinius skyrius ir atliepia konkretaus koncentro mokinių ugdymosi poreikius, amžiaus tarpsnio ypatumus, apima dailės raiškos ir pažinimo temas. Šios temos yra suderintos su kitų mokomųjų dalykų mokymosi turiniu, teikia plačias dailės integravimo galimybes.

Mokymosi turinio temos:

Grafinės, spalvinės, erdvinės raiškos pažinimas. dailės technikos: raiška plokštumoje ir erdvinė raiška. Meninės išraiškos bruožai. Vaizdavimo būdai ir galimybės. Dailės rūšys. Dailės žanrai. Aplinkos stebėjimas ir vaizdavimas. Vizualinių išpažinčių interpretavimas ir improvizavimas.

Sociokultūrinė aplinka: kultūrinis paveldas. Dailės istorija. Etninė kultūra. Švenčių puošimo tradicijos. Valstybingumo simboliai.

Tarpdalykinės temos: meninės idėjos. Idealai, vertybės, asmenybės. Kultūrų įvairovė.

Bendros temos su kitų dalykų ugdymo turiniu: Projektai. Integruota veikla.

Atnaujintoje dailės programoje pasiekimai aprašyti išskiriant keturis pasiekimų lygius: *slenkstinis, patenkinamas, pagrindinis, aukštesnysis*. Pradinio ir pagrindinio ugdymo Dailės Bendrojoje programoje (2008) buvo aprašyti trijų pasiekimų lygių požymiai.

Pateikiame užduočių, veiklų, pamokų siužetų, idėjų pavyzdžių naujam ugdymo turiniui ugdyti

5-6 klasė

1 pavyzdys. 3 pamokų ciklas 5 klasei. **Tema: Tautodailės kūriniai, kurie išreiškia meilę ir pagarbą gamtai**

1.Mokymosi turinys

Dailės technikos: erdvinė raiška. Mokosi sudėtingesnių dailės technikų (lipdymo, liejimo, skaptavimo) ir įvairių jų jungimo būdų viename kūrinyje.

Etninė kultūra. Susipažįsta su tautodailės kūriniais, kuriuose išreiškiama meilė ir pagarba gamtai.

Asmenybės. S. Riauba, L. Šepka ir jų kūriniai.

2. Mokinių veikla, rekomenduojami kūrybos reikmenys, ugdomos kompetencijos, pasiekimai

	Veikla	Kūrybos reikmenys	Kompetencija	Pasiekimai
1.	Žiūrimos, tyrinėjamos, aptariamoms tautodailininkų Stanislovo Riaubos ir Liongino Šepkos skulptūrų* reprodukcijos. Aiškinamasi, iš kokių medžiagų mokykloje galima būtų išskaptuoti, išpjaustyti, sukonstruoti ar nulipdyti erdvinį kūrinį (skulptūrėlę ar reljefą). Aptariami skirtingi vaizdavimo būdai: realistinis, sąlyginis, modernus ir t.t. Piešiami idėjų eskizai.	Eskizų sąsiuvinis, pieštukas, rašikliai.	Kultūrinė Kūrybiškumo Pažinimo	B3. Dailės kūrinuose pastebi ir apibūdina gamtos ir žmogaus sukurtos aplinkos formų estetiškes savybes, kreipia dėmesį į darnų žmogaus ir gamtos sugyvenimą, nusako ekologines temas ir jų vaizdavimo būdus. A1. Pasirenka vizualių idėjų artimoje aplinkoje ir patikusius meno kūrinius. Per patrauklią kūrybinę veiklą, eskizų piešimą paaiškina savitą idėją, sudominusią temą artimoje aplinkoje ar meno kūrinyje, kokią dailės techniką pasirinko jos įgyvendinimui.
<i>Siūlymai pokalbiams:</i> Aptariama, ką vaizduoja skulptūros, kaip liaudies skulptoriai išreiškia meilę ir pagarbą gamtai, gyvybei, liaudies papročiams ir įsivaizdavimams; įsižiūrima, iš ko ir kaip sukurtos skulptūros, kokios jų proporcijos, kaip skulptūros paspalvintos / polichromuotos (S. Riaubos darbai) ir kaip kuriamas ažūras, šriftas medyje, koks požiūris į medžiagiškumą (L. Šepkos darbai). Suprantama, kad iš medžio galima daryti skulptūras grubiai, rupiai (didžiūmos tautodailininkų darbai); trapiai, subtiliai (L. Šepkos), jautriai, pasakiškai (S. Riaubos). Galima išgauti pasakišką traktuotę, sukurti groteskinę emocinę nuotaiką (S. Riauba); lyrišką melancholišką (L. Šepkos).				
2.	Būsiamam kūriniiui pasirenka temą ar idėjos eskizą, norimą erdvinės raiškos būdą (konstravimą iš antrinių žaliavų, lipdybą, papjė mašė techniką ar kt.), kūrybos medžiagas ir įrankius. Mokiniai kuria (konstruoja,	Erdvinės kūrybos medžiagos ir įrankiai (antrinės žaliavos, segiklis, plastilinas, klijai, kartonas, seni laikraščiai,	Kūrybiškumo	A3. Savitai perteikia nuotaiką, išpūdį, pagrindines objektų ar reiškinių ypatybes: įvairiai naudoja linijas, spalvas, erdvinės formas, foną ir pagrindines figūras. A2. Pasirenka ir saugiai taiko išmoktas sudėtingesnes dailės technikas, drąsiai improvizuoja, siekdamas originaliai įgyvendinti

	lipdo, klijuoja ir pan.) kompoziciją, išreiškiančią meilę ir pagarbą gamtai.	žirkklės, modelinas ar kt.).		savo idėją.
	<i>Siūlymai pokalbiams:</i> Prieš pradėdant darbą su mokiniais aptariama, kas svarbu kuriant erdvinį kūrinį (saugus darbas, technologijos žinojimas, teisingas klijų, kt. medžiagų panaudojimas ir panašiai).			
3	Baigiama kurti erdvinę kompoziciją. Pildomas Įsivertinimo lapas*. Užbaigti darbai pristatomi klasėje. Įsivertinama erdvinės kūrybos patirtis.	Įsivertinimo lapas.	Pažinimo Komunikavimo	A5. Apibūdina savo ir kitų kūrybos rezultata, vaizdo patrauklumą. Aptaria, ko mokėsi per dailės pamokas, ką pavyko padaryti pačiam ir kitiems. Įsivertina pasiekimus. B1. Tinkamai vartoja išmoktas sudėtingesnes dailės sąvokas, jas paaiškina, pateikia pavyzdžių.
	<i>Siūlymai pokalbiams:</i> apibūdinant savo darbus nusakoma, kuo eskizas skiriasi nuo užbaigto kūrinio, kaip skiriasi pradinis sumanymas nuo įgyvendinimo konkrečioje medžiagoje; apibūdinami meninės išraiškos bruožai: kompozicijos ypatumai (simetriška, nesimetriška, paprasta, sudėtinga), formų ypatumai (didelė, maža, paprasta, sudėtinga), ritmas, detalės ir kt.			

3. Papildoma informacija

*Iliustracinės medžiagos, tyrinėjimo objektų paaiškinimai/komentarai:

Apie žemaičio Stanislovo Riaubos (1904-1982) ir aukštaičio Liongino Šepkos (1907-1985) skulptūras ir kt. Skulptūrų pavyzdžiai: aptariama ne tik - Žemaitijos Anderseno Stanislovo Riaubos skulptūros, bet ir tai, kaip į jo kūrybą įsigilinę suaugę ir vaikai kuria "riaubukus", dalyvauja Stanislovo Riaubos konkursuose, ką sukuria. Palyginami autentiški Riaubos darbai ir "riaubukai". Aptariama, iš kokių medžiagų - liepos, drebulės, kartais ąžuolo sukurtos skulptūros. Aptariami, tyrinėjami svarbiausi tautodailininko Riaubos darbai: "Gyvačių kerėtojas" (1964), "Platelių ežero salos ragana" (1965), Karys (1966), "Dinozauras" (1978).

Aptariama, kad skulptūros raiškos priemonės, pavyzdžiui, reljefo naudojimas, pasitarnauja namų apyvokos, kitų taikomojo meno objektų darymui (dėžutės, rankšluostinės, lazdos ir t.t.). Kaip talentingo tautodailininko kūryboje autentiškai susipina ir kūrybą maitina tikėjimas (šventųjų figūrėlės) ir ikikrikščioniškos kultūros tikėjimai, liaudies papročiai (užgavėnių kaukės), pasakos, patarlės ir t.t. Aptariama religinės tematikos svarba Liongino Šepkos kūryboje, kuri sinkretiškai persipynusi su liaudies papročiais, tikėjimais, menininko autentiška fantazija. Nagrinėjami darbai, esantys Rokiškio krašto muziejuje, kur veikia pastovi tautodailininko darbų paroda. Patyrinėjama autentiškas braižas ir 1994 įsteigtos L. Šepkos premijos drožėjams, premijuotų drožėjų darbai, kūriniai, sukurti Šepkos medžio drožėjų pleneruose. Atkreipiamas dėmesys, kad talentingo savamokslio darbai pranoksta ne tik tautodailininkų, savamokslių drožėjų darbus; aptariamas menininko talento klausimas, savamokslio darbų artumas šiuolaikinio meno tendencijoms (instaliacijoms). Svarbiausi kūriniai: paminklinis skulptūrų ansamblis broliui Petriui (1950–60), erdvinė kompozicija "Paukščių balius" (1970–72), "Barbora Radvilaitė" (1977), šventųjų figūrėlės

*Įsivertinimo lapo pavyzdys

INDIVIDUALUS ĮSIVERTINIMO LAPAS	
Autoriaus vardas, pavardė	
Klasė	
Erdvinės kompozicijos pavadinimas	
Erdvinės kompozicijos idėja (kas joje svarbiausia)	
Pasirinkau šiuos kūrybos reikmenis	
Iš ko mokiausi kurdamas	
Kūrinio meninės išraiškos bruožai: kompozicija, jos nuotaika, formų ypatumai ir kt.	
Kuo eskizas skiriasi nuo užbaigto kūrinio	
Man pavyko	
Aš išmokau	
Mokinio parašas, data	

Tarpdalykinės sąsajos: gamtos mokslai, technologijos.

2 pavyzdys. 3 pamokų ciklas 5 klasei. **Tema:** „Animalistinio žanro įvairovė“.

1.Mokymosi turinys

Dailės žanrai. Animalistinis žanras.

Meninės išraiškos bruožai. Visuma ir detalė.

Vizualinių įspūdžių interpretavimas ir improvizavimas. Susipažįsta su tikrovišku ir sąlygišku vaizdavimu profesionaliosios dailės kūrinuose.

2.Mokinių veikla, rekomenduojami kūrybos reikmenys, ugdomos kompetencijos, pasiekimai

Pamoka	Veikla	Kūrybos reikmenys	Kompetencija	Pasiekimai
1.	Mokiniai visi kartu klasėje aptaria animalistinio žanro kūrinių* pavyzdžius grafikoje, tapyboje ir skulptūroje. Pristato savo idėjas, fiksuoja, piešia idėjų eskizus, ir paaiškina, kokią raiškos būdą norėtų pasirinkti, kokių kūrybos medžiagų ir įrankių prireiks. <i>Namų darbas:</i> kitai pamokai pasiruošti pasirinktam raiškos būdai tinkamas medžiagas ir įrankius.	Eskizų sąsiuvinis, pieštukas, rašikliai.	Kultūrinė Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos Kūrybiškumo Pažinimo	B3. Dailės kūriniuose pastebi ir apibūdina gamtos ir žmogaus sukurtos aplinkos formų estetiškes savybes, kreipia dėmesį į darnų žmogaus ir gamtos sugyvenimą, nusako ekologines temas ir jų vaizdavimo būdus. A1. Pasirenka vizualių idėjų artimoje aplinkoje ir patikusius meno kūrinius. Per patrauklią kūrybinę veiklą, eskizų piešimą paaiškina savitą idėją, sudominusią temą artimoje aplinkoje ar meno kūrinyje, kokią dailės techniką pasirinko jos įgyvendinimui.
<i>Siūlymai pokalbiams:</i> aptariamoms animalistinio žanro kūrinių skirtingos meninės savybės, kurias padiktuoja skirtingų raiškos (grafinės, spalvinės, erdvinės) priemonių pasirinkimas.				
2.	Mokiniai, savarankiškai pasirinkę dailės raiškos būdą (piešimą, tapybą ar erdvinę kūrybą), jam tinkamus kūrybos reikmenis ir medžiagas, kuria animalistinio žanro kūrinių.	Pasirinktam raiškos būdai (grafiniam, spalviniam ar erdviniam) tinkamos kūrybos medžiagos ir įrankiai.	Kūrybiškumo Pažinimo	A2. Pasirenka ir saugiai taiko išmoktas sudėtingesnes dailės technikas, drąsiai improvizuoja, siekdamas originaliai įgyvendinti savo idėją. A3. Savitai perteikia nuotaiką, išpūdį, pagrindines objektų ar reiškinių ypatybes: įvairiai naudoja linijas, spalvas, erdvinės formas, foną ir pagrindines figūras.
<i>Siūlymai pokalbiams:</i> mokiniai konsultuojami individualiai. Taikomas formuojamasis vertinimas.				
3.	Baigia kurti animalistinio žanro kūrinių. Pildo Įsivertinimo lapus*, įsivertina savo kūrybos	Įsivertinimo lapai, rašikliai	Komunikavimo Socialinė, emocinė ir sveikos	A5. Apibūdina savo ir kitų kūrybos rezultata, vaizdo patrauklumą. Aptaria, ko mokėsi per dailės pamokas, ką pavyko padaryti pačiam

	rezultatą ir apibūdina įgytą dailės patirtį.		gyvensenos Pažinimo	ir kitiems. Įsivertina pasiekimus.
	<i>Pastaba:</i> tikėtų skirti papildomo laiko ir žodžiu aptarti kūrybos rezultatą. Tam reikėtų klasėje (ar kitoje mokyklos erdvėje) surengti nedidelę animalistinio žanro kūrinių parodėlę, aptarti kūrinius, ką naujo sužinojo, išmoko ir kokios patirties įgijo mokiniai.			

3. Papildoma informacija

*Iliustracinės medžiagos, tyrinėjimo objektų paaiškinimai/komentarai:

Palyginama profesionalių menininkų, dailės klasikų ir šiuolaikinių menininkų - K. Šimonio, P. Rimšos, J. Zikaro darbai skulptūroje; D. Tarabildienės, T. Balčiūnienės, R. Rolios, N. Marčėnaitės ir M. Jonučio darbai (grafika, medžio reljefai); V. Manomaičio, N. Blaževičiūtės, A. Jonuškaitės-Šaltenienės (keramika). Kalbama apie tikroviškumą, realistinį vaizdavimą, sąlygišką ir dekoratyvų vaizdavimą, metaforinę ir simbolinę meninę kalbą.

*Įsivertinimo lapo pavyzdys

INDIVIDUALUS ĮSIVERTINIMO LAPAS	
Autoriaus vardas, pavardė	
Klasė	
Animalistinio žanro kūrinio pavadinimas	
Kūrinio idėja (kas svarbiausia)	
Raiškos būdas	
Pasirinkau šiuos kūrybos reikmenis	
Iš ko mokiausi kurdamas	
Kūrinio meninės išraiškos bruožai: kompozicija, jos nuotaika, ritmas ir kt.	
Kuo užbaigtas kūrinys skiriasi nuo eskizo	
Man pavyko	
Aš išmokau	
Mokinio parašas, data	

Tarpdalykinės sąsajos: gamtos mokslai.

3 pavyzdys. 2 pamokų ciklas 6 klasei. **Tema:** „Kultūrinė įvairovė skulptūroje“.

1. Mokymosi turinys

Dailės technikos: erdvinė raiška. Mokosi sudėtingesnių dailės technikų ir įvairių jų jungimo būdų viename kūrinyje.

Meninės išraiškos bruožai. Dydžių ir spalvų santykiai.

Kultūrinė įvairovė. Neeuropietiško kultūrų dailė. Ikikolumbinės Amerikos indėnų (majų, inkų, actekų), Senosios Afrikos kaukės, skulptūros, keramika.

2. Mokinių veikla, rekomenduojami kūrybos reikmenys, ugdomos kompetencijos, pasiekimai

Pamoka	Veikla	Kūrybos reikmenys	Kompetencija	Pasiekimai
1.	Žiūrimos senosios Europos ir neeuropietiško kultūrų: Amerikos indėnų (majų, inkų, actekų) skulptūros, keramikos, Senosios Afrikos kaukių ir skulptūrų nuotraukos, aptariamos jų formos, dekoras, keliamas išspūdis, diskutuojama, kas mokiniams gražu, ar negražu. Ir kodėl? Kokia galėjo būti šių kaukių paskirtis. Piešiami idėjų (amuletų, nedidelių kaukių ar skulptūrėlių) eskizai.	Eskizų sąsiuvinis, pieštukas, rašikliai.	Kūrybiškumo Pažinimo Kūrybiškumo	B2. Apibūdina ir palygina Lietuvos, Europos ir neeuropietiško kultūrų kūrinių spalvų, linijų ir erdvinių formų įvairovę ir ypatumus, išsako, kas jį sudomino. A1. Pasirenka vizualių idėjų artimoje aplinkoje ir patikusius meno kūrinius. Per patrauklią kūrybinę veiklą, eskizų piešimą paaikškina savitą idėją, sudominusią temą artimoje aplinkoje ar meno kūrinyje, kokią dailės techniką pasirinko jos įgyvendinimui.
2.	Pasirinkus erdvinės kūrybos medžiagas kuriamas sėkmės amuletas, nedidelė kaukė arba skulptūrėlė, perteikianti pasirinktą nuotaiką. Pildomi įsivertinimo lapai*. Užbaigti kūriniai pristatomi ir aptariami klasėje, apibūdinama erdvinės kūrybos patirtis,	Modelinas, molis, kartonas, žirkklės, klijai ar kt. erdvinės kūrybos medžiagos.	Kūrybiškumo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	A2. Pasirenka ir saugiai taiko išmoktas sudėtingesnes dailės technikas, drąsiai improvizuoja, siekdamas originaliai įgyvendinti savo idėją. A3. Savitai perteikia nuotaiką, išspūdį, pagrindines objektų ar reiškinių ypatybes: įvairiai naudoja linijas, spalvas, erdvines formas, foną ir pagrindines

	kaip pavyko perteikti sumanytas idėjas.			figūras.
	<i>Pastaba:</i> atlikto darbo aptarimui ir kūrybos rezultatų įsivertinimui rekomenduojama skirti papildomo laiko arba atskirą pamoką (apjungti kartu su tema „Kultūrinė įvairovė tapyboje“).			

3.Papildoma informacija

*Iliustracinės medžiagos, tyrinėjimo objektų paaiškinimai/komentarai:

ikikolumbinės Amerikos indėnų (majų, inkų, actekų) sienų tapybos, skulptūros, keramikos, juvelyrikos, manuskriptų iliustravimo pavyzdžiai. Senosios Amerikos indėnų architektūros, monumentalios ir taikomosios dailės svarba pasaulio kultūros istorijai, modernaus meno vystymuisi. To meno formų įvairovė: monumentalumas, kompaktiškumas, statika, simetrija, geometrinių formos, o taip pat asimetriškumas, vingrių linijų dekoras, ornamentiškumas. Sužinoma, kad meno kūrinius galima sukurti iš patvarių, kiečiausio akmens rūšių ir kartu - iš plunksnų, kriauklių, žolių, vijoklių ir t.t.

Tyrinėjama senosios Afrikos kaukių ir skulptūrų nuotraukos, jų formos, dekoras, keliamas įspūdis ir sąsajos su šiuolaikiniu menu, Pablo Picasso kūryba, kitų kubistų kūryba, Juozo Mikėno skulptūromis ir t.t. Atkreipiamas dėmesys į vaikų kūrybos panašumą su afrikietiško meno kūriniais (pasinaudoti 4 skyriuje siūlomais **Reikšminiais žodžiais**).

Įsivertinimo lapo pavyzdys

INDIVIDUALUS ĮSIVERTINIMO LAPAS	
Autoriaus vardas, pavardė	
Klasė	
Kūrinio pavadinimas	
Kūrinio idėja (kas svarbiausia)	
Pasirinkau šiuos kūrybos reikmenis	
Iš ko mokiausi kurdamas	
Kūrinio meninės išraiškos bruožai: forma, kompozicija, jos nuotaika, ritmas ir kt.	

Kuo užbaigtas kūrinys skiriasi nuo eskizo	
Man pavyko	
Ką naujo sužinojau	
Aš išmokau	
Mokinio parašas, data	

Tarpdalykinės sąsajos: istorija, geografija.

4 pavyzdys. 2 pamokų ciklas 6 klasei. **Tema:** „Kultūrinė įvairovė tapyboje“

1. Mokymosi turinys

Meninės išraiškos bruožai. Dydžių ir spalvų santykiai. Taškų tapyba.

Kultūrinė įvairovė. Neeuropietiškų kultūrų dailė. Maorių ir Australijos aborigenų tapyba.

2. Mokinių veikla, rekomenduojami kūrybos reikmenys, ugdomos kompetencijos, pasiekimai

Pamoka	Veikla	Kūrybos reikmenys	Kompetencija	Pasiekimai
1.	Žiūrimos senosios Europos ir neeuropietiškų kultūrų (maorių ir Australijos aborigenų) tapybos kūrinių* nuotraukos. Aptariami šių kūrinių meninės išraiškos bruožai (spalvų deriniai, ritmas, simboliai, ornamento ypatumai). Piešiami kompozicijos eskizai. Spalvoto popieriaus lape didinamas pasirinkto eskizo piešinys.	Eskizų sąsiuvinis, pieštukas, rašikliai, A4 formato storesnio spalvoto popieriaus arba kartono lapas.	Pažinimo Kūrybiškumo	B2. Apibūdina ir palygina Lietuvos, Europos ir neeuropietiškų kultūrų kūrinių spalvų, linijų ir erdvinių formų įvairovę ir ypatumus, išsako, kas jį sudomino. A1. Pasirenka vizualių idėjų artimoje aplinkoje ir patikusius meno kūrinius. Per patrauklią kūrybinę veiklą, eskizų piešimą paaiškina savitą idėją, sudominusią temą artimoje aplinkoje ar meno kūrinyje, kokią dailės techniką pasirenks įgyvendinimui.

2.	Ant spalvoto fono guašu ar akrilo dažais tapoma (taškeliais, brūkšneliais, linijomis) kompozicija, stengiamasi perteikti ar laisvai interpretuoti pasirinkto/sudominusio/stebėto kūrinio išpūdį ar nuotaiką. Pildomi įsivertinimo lapai*. Užbaigti kūriniai pristatomi klasėje, aptariama, kaip pasikeitė galutinis idėjos įgyvendinimas nuo eskizo, apibūdinama ir įsivertinama kūrybos patirtis.	Guašo arba akrilo dažai, nedideli indeliai dažams įsidėti, ausų kraštukai arba nedideli teptukai, servetėlės, indelis vandeniui.	Kūrybiškumo Pažinimo	A3. Savitai perteikia nuotaiką, išpūdį, pagrindines objektų ar reiškinių ypatybes: įvairiai naudoja linijas, spalvas, erdvines formas, foną ir pagrindines figūras. B1. Tinkamai vartoja išmoktas sudėtingesnes dailės sąvokas, jas paaiškina, pateikia pavyzdžių.
<i>Pastaba:</i> atlikto darbo aptarimui ir kūrybos rezultatų įsivertinimui rekomenduojama skirti papildomo laiko arba atskirą pamoką (apjungti kartu su tema „Kultūrinė įvairovė skulptūroje“).				

3. Papildoma informacija

*Iliustracinės medžiagos, tyrinėjimo objektų paaiškinimai/komentarai:

senosios Europos ir neeuropietiško kultūrų (maorių ir Australijos aborigenų) tapybos kūrinių nuotraukos. Aptariami šių kūrinių meninės išraiškos bruožai (spalvų deriniai, ritmas, simboliai, ornamento ypatumai) ir jų įtaka modernaus, šiuolaikinio meno vystymuisi. Tai neišsenkami fantastiško mąstymo, netikėtų spalvų derinimo, nematytų sąlyginio sprendimo būdų aruodai. Puikus ryšys su opartu, popartu ir kt. šiuolaikinio bei postmodernistinio meno kryptimis, mokiniai gali palyginti šių šiuolaikinio meno krypčių kūrinius su neeuropietiško kultūrų (maorių ir Australijos aborigenų) tapybos kūrinių pavyzdžiais. Siūloma pažiūrėti filmuotos vaizdinės medžiagos, pavyzdžiui, Australian Aboriginal Art for Kids:

<https://www.youtube.com/watch?v=tXxuOF0qMss> Filmukas anglų kalba, bet šeštokai puikiai jį supras.

Patogiausia vaizdinės ir filmuotos medžiagos ieškoti pasitelkus reikšminius žodžius, to mokytis ir mokinius, nes internetinės įrašų nuorodos dažnai keičiasi.

Įsivertinimo lapo pavyzdys

INDIVIDUALUS ĮSIVERTINIMO LAPAS	
Autoriaus vardas, pavardė	
Klasė	
Kūrinio pavadinimas	

Kūrinio idėja (kas svarbiausia)	
Pasirinkau šiuos kūrybos reikmenis ir medžiagas	
Iš ko mokiausi kurdamas	
Kūrinio meninės išraiškos bruožai: kompozicija, jos nuotaika, spalvos, ritmas ir kt.	
Kuo užbaigtas kūrinys skiriasi nuo eskizo	
Man pavyko	
Ką naujo sužinojau	
Aš išmokau	
Mokinio parašas, data	

Tarpdalykinės sąsajos: istorija, geografija.

7-8 klasė

1 pavyzdys. 4 pamokų ciklas 7 klasei. **Tema:** „Tapyba natūraliais ir sintetiniais dažais.“

1.Mokymosi turinys

Dailės technikos: raiška plokštumoje. Tapo natūraliais (žemės, augalinės kilmės) ir sintetiniais (cheminės prigimties, liuminescenciniais ir kt.) dažais. Tyrinėja spalvų ir atspalvių skirtumus.

Dailės istorija. Priešistorinė dailė (šviesa ir šešėliai, natūralūs dažai).

Meninės idėjos. Eksperimentuoja su įvairiomis priemonėmis pagal įvairių stilių vaizdavimo būdus.

2.Mokinių veikla, rekomenduojami kūrybos reikmenys, ugdomos kompetencijos, pasiekimai

Pamoka	Veikla	Kūrybos reikmenys	Kompetencija	Pasiekimai
1.	Žiūrimos, aptariamios priešistorinės dailės Afrikos, Amerikos, Australijos, Eurazijos žemynų urvų tapybos nuotraukos, apibūdinami	Eskizų sąsiuvinis, pieštukas, rašiklis.	Kultūrinė Pažinimo	B1. Tikslingai vartoja dailės sąvokų žodyną (stiliaus, žanro terminus) ir pateikia pavyzdžių iš dailės istorijos ir savo

	žemės kilmės (molio, dirvožemio, įvairių ochrų) spalvų deriniai ir palyginami su sintetiniais dažais nutapytais šiuolaikinės tapybos kūriniais*. Pasirinkę temą, mokiniai nusipiešia idėjų eskizų.			bendraamžių kūrybos. A1. Randa aktualių vizualių idėjų individualiai raiškai praeities ir dabarties dailės kūriniuose, kasdienybėje. Nusipiešia įvairių eskizų, komentuoja, kodėl renkasi vienokį ar kitokį kūrybos būdą.
2.	Pasirinkę vieną eskizą, tapo etiudą natūraliais (žemės, augalinės kilmės) dažais. Pildo įsivertinimo lapo 1 dalį.	Natūralūs (žemės, augalinės kilmės) dažai, teptukai, akvarelinis popierius ir kt. Įsivertinimo lapai, rašikliai.	Kūrybiškumo	A2. Kurdamas drąsiai eksperimentuoja, improvizuoja, savitai jungia tradicines ir mišrias dailės technikas siekdamas autentiško kūrybinio rezultato. B1. Tikslingai vartoja dailės sąvokų žodyną (stiliaus, žanro terminus) ir pateikia pavyzdžių iš dailės istorijos ir savo bendraamžių kūrybos.
3.	Remdamiesi tuo pačiu eskizu antrą etiudą tapo sintetiniais (cheminės prigimties, liuminescenciniais ir kt.) dažais. Pildo įsivertinimo lapo 2 dalį.	Sintetiniai dažai, teptukai, kartonas, paletė, indeliai vandeniui ir kt. Įsivertinimo lapai, rašikliai.	Kūrybiškumo	A2. Kurdamas drąsiai eksperimentuoja, improvizuoja, savitai jungia tradicines ir mišrias dailės technikas siekdamas autentiško kūrybinio rezultato. B1. Tikslingai vartoja dailės sąvokų žodyną (stiliaus, žanro terminus) ir pateikia pavyzdžių iš dailės istorijos ir savo bendraamžių kūrybos.
4.	Pildoma Įsivertinimo lapų 3 dalis. Užbaigti tapybos darbai pristatomi klasėje. Palyginami ir aptariami vaizdo, sukurto tapybos natūraliais dažais ir sintetiniais dažais meninės išraiškos bruožai, aptariami skirtumai, Įsivertinami pasiekimai ir apibendrinama įgyta	Įsivertinimo lapai, rašikliai.	Pažinimo Komunikavimo	B1. Tikslingai vartoja dailės sąvokų žodyną (stiliaus, žanro terminus) ir pateikia pavyzdžių iš dailės istorijos ir savo bendraamžių kūrybos. A5. Į(si)vertina savo dailės pasiekimus, įgytą patirtį, nusako, ką darytų kitaip, kaip pajvairintų savo veiklą, ko dar norėtų

	patirtis.			išmokti.
--	-----------	--	--	----------

3.Papildoma informacija

*Iliustracinės medžiagos, tyrinėjimo objektų paaiškinimai/komentarai:

Priešistorės dailės urvų tapybos pavyzdžiai ir jų stilistinis artimumas šiuolaikinei dailei. Žmogaus plaštakos atspaudai, įdubimai ir išgaubtumai, “makaroninis” stilius, ornamentika. Nuo supaprastintų, schematizuotų linijinių žvėrių, žmogaus figūrų atvaizdų iki įvairių gyvūnų, žmonių figūrų pozų, sudėtingesnių judesių ir apimtinio (iš dalies - vaizdavimo daugiafigūrinėse medžioklės scenose su veiksmu, neretai ir tikroviškomis detalėmis).

Nagrinėjama figūrų simbolika, jų artimumas šiuolaikinėms traktuotėms (Sacharos senosios tapybos “kosmonautų” skafandrai, keisti kombinezonai, neaiškios paskirties įrankiai ir t.t.). Nuo priešistorinės dailės iki nežemiškų civilizacijų atstovų įrangos, aprangos, fantastinių, pasakiškų būtybių ir t.t.

Eksperimentuojama su įvairiomis priemonėmis pagal įvairių stilių priešistorinės dailės vaizdavimo būdus.

Natūralūs dažai - gamtinės kilmės pigmentų, žemės dažų - geltonos, auksinės, rusvos, rudos deriniai. Jie atsparūs šviesai, atmosferiniam poveikiui, išliko keliasdešimt, keliolika tūkstančių metų atokiuose urvuose beveik nepakitus spalvinei gamai. Degintos ochros spalvos: įvairių spalvų rudos iki plytų raudonumo.

Sintetinės kilmės dažai, jų naudojimas: t.v. elektrinė spalva. Prisimenami Vytauto Kairiūkščio tapybos darbai iš 20 amžiaus pirmosios pusės ir jų išskirtiniai, “fabrikinės” gamybos, cheminės kilmės dažų atspalviai net vaizduojant peizažą, jūrą, paplūdimį, žmonių figūras ir t.t.

Įsivertinimo lapo pavyzdys

INDIVIDUALUS ĮSIVERTINIMO LAPAS	
Autoriaus vardas, pavardė	
Klasė	
Užduotis: pasirinkus temą (idėją) nutapyti du etiudus: vieną natūraliais dažais, kitą – sintetiniais. Apibūdinti nutapytų etiudų meninius bruožus, įvardyti skirtumus, įsivertinti pasiekimus. Paaiškinti, kodėl buvo pasirinkta vienokie ar kitokie dažai, ką jie suteikia idėjos, meninio sumanymo atskleidimui.	
Pasirinkta tema (idėja)	
1 dalis. Tapyba natūraliais dažais	
Etiudo pavadinimas	
Pasirinkau šiuos kūrybos reikmenis ir medžiagas	

Tapybos natūraliais dažais ypatumai	
Etiudo kompozicija, jos nuotaika, koloritas ir kt.	
Iš ko mokiausi kurdamas	
2 dalis. Tapyba sintetiniais dažais	
Etiudo pavadinimas	
Pasirinkau šiuos kūrybos reikmenis ir medžiagas	
Tapybos sintetiniais dažais ypatumai	
Etiudo kompozicija, jos nuotaika, koloritas ir kt.	
Iš ko mokiausi kurdamas	
3 dalis. Įsivertinimas	
Aš išmokau (man pavyko)	
Kas buvo sunkiausia	
Kaip įveikiau sunkumus	
Mokinio parašas, data	
Mokytojo vardas, pavardė	

Tarpdalykinės sąsajos: istorija, technologijos.

2 pavyzdys. 2 pamokų ciklas 8 klasei. **Tema:** „Lietuvos gotikos architektūra ir dailė; sąsajos su moderniuoju menu, sąlygišku vaizdavimu“.

1.Mokymosi turinys

Dailės technikos: raiška plokštumoje. Eksperimentuoja pasirinkdami dailės techniką ir kūrybos priemones.

Vaizdavimo būdai ir galimybės. Interpretuoja praeities ir dabarties dailės kūrinius.

Kultūrinis paveldas. Lietuvos gotika (architektūra ir dailė), sąsajos su moderniuoju menu, sąlygišku vaizdavimu.

2. Mokinių veikla, rekomenduojami kūrybos reikmenys, ugdomos kompetencijos, pasiekimai

Pamoka	Veikla	Kūrybos reikmenys	Kompetencija	Pasiekimai
1.	Žiūrėti, analizuojami klasikinės dailės ir dabarties dailininkų kūriniai (tapyba, grafika), vaizduojantys Vilniaus Šv. Onos ir Bernardinų bažnyčios ansamblį ir kitus Lietuvos gotikos architektūros paminklus*. Aptariama, kuo skiriasi skirtingais laikotarpiais įvairių dailininkų sukurti kūriniai, apibūdinami jų meninės išraiškos bruožai. Piešiami idėjų eskizai.	Eskizų sąsiuvinis, pieštukas, rašiklis.	Kultūrinė Pažinimo	B1. Tikslingai vartoja dailės sąvokų žodyną (stiliaus, žanro terminus) ir pateikia pavyzdžių iš dailės istorijos ir savo bendraamžių kūrybos. B2. Lygina, klasifikuoja senovės Rytų, antikos, didžiųjų klasikinių stilių ir šiuolaikinės architektūros, dailės meninius bruožus, pažįsta pasaulinės dailės kanoną, savitai apibūdina sudominusį kūrinį.
2.	Pasirinkus norimus kūrybos reikmenis piešiama arba tapoma Vilniaus Šv. Onos ir Bernardinų bažnyčios architektūros paminklas, stengiamasi savitai perteikti svarbiausius gotikos architektūros bruožus. Pildomi įsivertinimo lapai*.	Pasirinktami raiškos būdai tinkami dailės reikmenys ir medžiagos.	Kūrybiškumo	A3. Plokštumoje ir erdvėje išradimui kuria statiškas ir dinamiškas kompozicijas, sumaniai naudoja kontrastingus dydžius, taiko spalvinės ir linijinės perspektyvos principus. Renkasi įvairius spalvų niuansus, toninę įvairovę, perteikia objektų ar reiškinių ypatybes.
	<i>Pastaba:</i> Rekomenduojama skirti papildomo laiko kūrybinių darbų parodai organizuoti (arba virtualiam kūrinių pristatymui mokyklos bendruomenei). Mokiniai su klasės draugais galėtų aptarti ir susiplanuoti parodos organizavimo darbus, išeksponuoti kūrinius, parengti informaciją apie parodą mokyklos interneto svetainei.	Dailės parodos eksponavimo medžiagos ir reikmenys, kompiuteris ir spausdintuvas, fotografavimo priemonės.	Pažinimo Komunikavimo	A4. Kuria vizualiąją mokyklos informaciją, naudoja skaitmeninį turinį. Apipavidalina savo kūrinius ir dalyvauja parodose. Ranka ar naudojantis tekstu rengykle kiekvienam savo kūriniui užrašo metriką, informacinius tekstus. Bendradarbiauja ir prisideda prie meninių akcijų organizavimo.

3.Papildoma informacija

*Iliustracinės medžiagos, tyrinėjimo objektų paaiškinimai/komentarai:

Klasikinės dailės ir dabarties dailininkų kūrinių (tapyba, grafika), vaizduojančių Vilniaus Šv. Onos ir Bernardinų bažnyčios ansamblį - žymiausią gotikos ansamblį Lietuvoje ir kituose miestuose, vietovėse esančius gotikos architektūros paminklus pavyzdžiai. Vartojami paprasčiausi gotikinės architektūros terminai: kontraforsai, erkeriai, bokšteliai, smailiaarkiai langai, langeliai, skliautai ir t.t. Analizuojami kūriniai: Viktoro Vizgirdos tapyba, Antano Kmieliausko ir Birutės Stančikaitės grafika. Aptariama, kuo skiriasi skirtingais laikotarpiais, o ir tuo pačiu laikotarpiu - įvairių dailininkų sukurti kūriniai. Apibūdinami jų meninės išraiškos bruožai (pasinaudoti 4 skyriuje siūlomais **Reikšminiais žodžiais**).

Įsivertinimo lapo pavyzdys

INDIVIDUALUS ĮSIVERTINIMO LAPAS	
Autoriaus vardas, pavardė	
Klasė	
Kūrinio pavadinimas	
Kūrinio idėja (kas svarbiausia)	
Kūrinio nuotaika (kaip ji perteikta)	
Pasirinkau šiuos kūrybos reikmenis	
Iš ko mokiausi kurdamas	
Man pavyko	
Aš išmokau	
Kas buvo sunkiausia	
Kaip įveikiau sunkumus	
Įsivertinkite savo kūrybos rezultatą	
Mokinio parašas, data	
Mokytojo vardas, pavardė	

Tarpdalykinės sąsajos: gimtoji kalba, istorija

3 pavyzdys. 4 pamokų ciklas 8 klasei **Tema „Tyrinėjimai ir dailė“**

1. Mokymosi turinys

Meninės išraiškos bruožai. Spalvinė ir linijinė perspektyva.

Aplinkos stebėjimas ir vaizdavimas. Tyrinėjimai ir dailė. Sfumato. Linijinė perspektyva (žvilgsnis iš paukščio skrydžio, varlės perspektyva).

Dailės istorija. Renesanso menas (linijinė perspektyva, *sfumato* principas - galimybė tikroviškiau pavaizduoti apimtinius objektus plokštumoje).

Asmenybės. Leonardas da Vinčis - dailininkas ir architektas, inžinierius, mokslininkas išradėjas.

2. Mokinių veikla, rekomenduojami kūrybos reikmenys, ugdomos kompetencijos, pasiekimai

Pamoka	Veikla	Kūrybos reikmenys	Kompetencija	Pasiekimai
1.	Kartu klasėje aptariamai svarbiausi Leonardo da Vinčio ir kitų Renesanso dailininkų kūrybos pavyzdžiai, mokiniai supažindinami su sfumato kūrybos principu*, linijinės perspektyvos* (žvilgsnis iš paukščio skrydžio, varlės perspektyva) piešimo taisyklėmis. Tyrinėjima, stebima savo artimiausia aplinka, piešiami sudominusių vaizdų eskizai, fotografuojama, renkamos idėjos kūrybiniam darbui. Naudojantis veidrodėlio pagalba mėginama rašyti užrašus, kaip darė Leonardo da Vinčis, Petras Repšys.	Eskizų sąsiuvinis, pieštukas, rašiklis. Artimiausios aplinkos ar gamtos vaizdų nuotraukos, kūrinių reprodukcijos, nedidelis veidrodėlis.	Pažinimo Kultūrinė	A1. Randa aktualių vizualių idėjų individualiai raiškai praeities ir dabarties dailės kūriniuose, kasdienybėje. Nusipiešia įvairių eskizų, komentuoja, kodėl renkasi vienokį ar kitokį kūrybos būdą. B1. Tikslingai vartoja dailės sąvokų žodyną (stiliaus, žanro terminus) ir pateikia pavyzdžių iš dailės istorijos ir savo bendraamžių kūrybos.
2.	Pasirenkamas peizažo motyvas (eskizas, savo nuotrauka) ir, remiantis sfumato kūrybos būdu* tapomas peizažas.	Piešimo (akvarelinis) popierius, guašo arba akvarelės dažai, teptukai, paletė, indelis vandeniui.	Kūrybiškumo	A3. Plokštumoje ir erdvėje išradingai kuria statiškas ir dinamiškas kompozicijas, sumaniai naudoja kontrastingus dydžius, taiko spalvinės ir linijinės perspektyvos principus. Renkasi įvairius spalvų niuansus, toninę įvairovę, perteikia objektų ar reiškinių

				ypatybes.
3.	Pasirenkamas peizažo motyvas (eskizas, savo nuotrauka) ir piešiamas perspektyvinis piešinys žvelgiant iš paukščio skrydžio ar varlės perspektyvos*.	Piešimo popierius, mėgstami piešimo reikmenys.	Kūrybiškumo	A3. Plokštumoje ir erdvėje išradimais kuria statiškas ir dinamiškas kompozicijas, sumaniai naudoja kontrastingus dydžius, taiko spalvinės ir linijinės perspektyvos principus. Renkasi įvairius spalvų niuansus, toninę įvairovę, perteikia objektų ar reiškinių ypatybes.
4.	Užbaigti darbai išeksponuojami klasėje ir aptariami: apibūdinami ir palyginami naudotų kūrybos principų ypatumai, kuo dailės kūryboje svarbus aplinkos ir gamtos tyrinėjimas, apibendrinama kūrybos patirtis, ką mokiniai atrado tyrinėdami savo aplinką, kaip pavyko perteikti realistinį vaizdą, kuriuo kūrybos būdu labiau patiko atlikti užduotis.	Eskizų sąsiuvinis, pieštukas, rašiklis.	Komunikavimo Pažinimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	A5. Į(si)vertina savo dailės pasiekimus, įgytą patirtį, nusako, ką darytų kitaip, kaip pajvairintų savo veiklą, ko dar norėtų išmokyti. C3. Paaikškina dailės naudą ugdamas kultūrinius poreikius ir meninį skonį, socialinio bendravimo, estetiškos, dorinės nuostatos. Dailės pažinimą lygina su gyvenimiška patirtimi, savo asmeniniais potyriais.

3.Papildoma informacija

*Iliustracinės medžiagos, tyrinėjimo objektų paaiškinimai/komentarai:

Leonardo da Vinčio “Traktatas apie tapybą”, piešinys “Vitruvijaus žmogus” (apie 1490) - žmogaus kūno idealios proporcijos ir jo poveikis klasikinei daili. Leonardo da Vinčis užrašuose (atliktuose veidrodiniu principu, iš dešinės į kairę) randame: oro baliono, parašiuoto, sraigtasparnio, povandeninio laivo, tanko, įvairių ginklų ir staklių (knygų spausdinimo, audimo ir kt.) eskizų, projektų. Leonardo da Vinci kūrybos, mokslo idėjos ir jų įtaka meno, mokslo raidai.

Petro Repšio grafikos darbai ir veidrodiniu principu užrašyti tekstai, paaiškinimai jo kūriniuose.

Sfumato būdas - stengiamasi modeliuoti formą palaipsniškais šviesos šešėlių perėjimais, subtiliai ir švelniai. Stengiamasi vaizdą piešti lyg pro rūką, garus - minkštą, neturintį aiškių kontūrų. Mėginama eskizuoti prisimerkus, kad būtų sukurtas tirpstantis, vietoj kone nykstantis vaizdas.

Tyrinėjami linijinės perspektyvos dėsniai: žvilgsnis iš “paukščio skrydžio” (žiūrėjimo taškas iš viršaus, “aukštutinė perspektyva”; eskizuoja iš natūros - bokšto, varpinės, pro daugiauaukščio namo langą arba įsivaizduojama). “Varlės” (arba žemutinės, žiūrėjimo taškas iš apačios, eskizuoja pritūpus, atsiklaupus) perspektyvos piešimo taisyklės.

Tarpdalykinės sąsajos: istorija, gamtos mokslai.

9-10 klasė

1 pavyzdys. 3 pamokų ciklas 9 klasei **Tema „Neostiliai - praeities didžiųjų meninių stilių kartojimas“.**

1.Mokymosi turinys

Dailės istorija. XIX a. Architektūra. Neostiliai: praeities didžiųjų meninių stilių kartojimas (meninis kartojimas, bet ne kopijavimas).

Dailės technikos: raiška plokštumoje. Pasirenka, taiko tradicines ir mišriasias dailės technikas, siekia sukurti sau artimą autorinę techniką.

2.Mokinių veikla, rekomenduojami kūrybos reikmenys, ugdomos kompetencijos, pasiekimai

Pamoka	Veikla	Kūrybos reikmenys	Kompetencija	Pasiekimai
1.	Darbas grupėse. Įvairiuose šaltiniuose ieško informacijos apie savo gyvenamosios aplinkos (regiono, miesto, miestelio) architektūros paveldą. Atsirenka XIX a. architektūros paminklų* vaizdus (nuotraukas, dailininkų kūrinių reprodukcijas). Surastą informaciją užrašo Stebėjimo/užduoties įsivertinimo lapuose*. Nupiešia eskizų, apie vietos architektūrinį paveldą, jo vertybes.	Eskizų sąsiuvinis, Stebėjimo /užduoties įsivertinimo lapai, pieštukas, rašiklis	Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos Kultūrinė Pažinimo	A1. Savarankiškai pasirenka sudominusią vizualią idėją iš įvairių kultūrinių, informacinių šaltinių, aplinkos, asmeninių išgyvenimų pristato ją žodžiu, pateikia įvairių eskizų, išsamiai paaiškina, kokius atlikimo būdus pasirinks savitos idėjos įgyvendinimui.
2.	Pasirenka vieną sudominusį architektūros paminklą ir sau tinkamą formatą, dailės techniką (tradicinę ar mišrią) ir kuria (piešia arba tapo) architektūrinį peizažą.	Pasirinktam raiškos būdui tinkami dailės reikmenys ir medžiagos.	Kūrybiškumo	A2. Pasirenka ir sumaniai taiko tradicines ir/ar mišrias dailės technikas, pasinerdamas į kūrybinį procesą kuria autorinę techniką, išradingai siekdamas norimo rezultato.
3.	Baigia kurti architektūrinį peizažą. Užrašo metriką. Pildo Stebėjimo/užduoties įsivertinimo lapus*. Užbaigtą kūrinį pristato klasėje ir žodžiu įsivertina pasiekimus.	Stebėjimo /užduoties įsivertinimo lapai, pieštukas, rašiklis	Kūrybiškumo Pažinimo	B3. Stebi ir vertina dailės, dizaino kūrinius, architektūros paminklus, apibūdina būdingus vizualius bruožus, dailininko individualaus kūrybinio stiliaus ypatumus, kreipia dėmesį į darnų

				žmogaus ir gamtos sugyvenimą, ekologines problemas ir jų vaizdavimo būdus.
<i>Pastaba:</i> rekomenduojama skirti papildomo laiko arba papildomą pamoką peizažų parodos organizavimui (arba virtualaus jų pristatymo parengimui mokyklos bendruomenei). Mokiniai su klasės draugais galėtų aptarti ir susiplanuoti parodos organizavimo darbus, išeksponuoti kūrinius, parengti informaciją apie parodą ir vietos architektūrinio paveldo vertybes mokyklos interneto svetainei.	Dailės parodos eksponavimo medžiagos ir reikmenys, kompiuteris ir spausdintuvas, fotografavimo priemonės.	Komunikavimo	A4. Dalijasi savo kūrybinėmis idėjomis. Kuria vizualiąją mokyklos informaciją, naudoja įvairias dailės technikas ir skaitmeninį turinį. Bendradarbiauja kūrybiniuose projektuose ir prisideda prie parodų ir meninių akcijų organizavimo. Naudoja kelis dailės kūrinių apipavidalinimo (pasportavimo, fono ar rėmelių parinkimo) ir eksponavimo būdus.	

3. Papildoma informacija

*Iliustracinės medžiagos, tyrinėjimo objektų paaiškinimai/komentarai:

Tema „Neostiliai - istorizmo apraiškos: praeities didžiųjų meninių stilių kartojimas“.

Neoromanika: Rietavo, Salako, Lentvario bažnyčios.

Neogotika: Lentvario dvaras, Švėkšnos ir Rokiškio bažnyčios, ir t.t.

Neobarokas: Vilniuje, Petro Vileišio rūmų ansamblis.

Papildoma tema „Eklektika - kelių meninių stilių apjungimas viename kūrinyje“. Tai sudėtingesnis uždavinys: stengiamasi sujungti ne kompiliacijos (tiesmukai kopijuojant, pasinaudojant kelių kūrinių vaizdais) principu, o vienijančiu / sujungiančiu skirtingų meninių stilių elementus į bendrą visumą. Pridedant ir savo indėlį: pamėginti surasti asmeninį suinteresuotumą, pavyzdžiui, fantazuojant tema „Mano gotikinės bažnyčios projektas“. „Mano gotikinės kėdės projektas“.

*Stebėjimo/užduoties įsivertinimo lapo pavyzdys:

Stebėjimo / užduoties įsivertinimo lapas	
1 dalis (pildoma 1 pamoką)	
Stebėjimo objektas	<i>Savo gyvenamosios aplinkos (miesto, miestelio, vietovės) architektūros paveldas)</i>
Stebėjimo tikslas	<i>Išsiaiškinti, kuo ypatinga jūsų gyvenamoji aplinka, kokių architektūros paminklų yra</i>

Pasirinkto XIX a. architektūros paminklo metrika	<i>Užrašykite pilną architektūros paminklo metriką (architektas, pavadinimas,...)</i>
Informacijos šaltiniai	<i>Parašykite, kokios informacijos radote (nuotraukų, albumų, straipsnių, dailininkų kūrinių ...), nurodykite informacijos šaltinius</i>
Kodėl ir kuo sudomino šis architektūros paminklas	<i>Parašykite savo nuomonę ...</i>
Išankstinė nuomonė	<i>Ką apie vietos architektūros paveldą manėte iki šiol?</i>
Ką naujo sužinojote? Kur pritaikysite įgytas žinias?	<i>Parašykite savo nuomonę dabar, po to, kai pasidomėjote.</i>
Aplinkinių požiūris	<i>Ką apie vietos architektūros paveldą žinojo kiti? Paklauskite draugų nuomonės</i>
2 dalis (pildoma 3 pamoką)	
Kūrinio metrika	<i>Parašykite savo vardą, pavardę, kūrinio pavadinimą, sukūrimo datą, atlikimo techniką</i>
Kūrinio idėja	<i>Parašykite, kas jums buvo svarbu kuriant</i>
Kūrinio nuotaika (kaip ji perteikta)	<i>Apibūdinkite savo kūrinio meninės išraiškos bruožus (dailės šaką, vaizdavimo būdą, meninės išraiškos priemones...)</i>
Kuo remtasi kuriant, iš ko mokytasi	<i>Parašykite, iš ko mokėtės, kuo rėmėtėse kurdami</i>
Įsivertinkite savo kūrybos rezultatą	<i>Parašykite savo nuomonę apie kūrybos procesą ir jo rezultatą. Kas sunkiausiai sekėsi? Kaip sunkumus įveikėte? ...</i>
Mokinio parašas, data	
Mokytojo vardas, pavardė, parašas	

Tarpdalykinės sąsajos: istorija

2 pavyzdys. 2 pamokų ciklas 9 klasei. **Tema:** „Rentgenograma.“

1.Mokymosi turinys

Dailės technikos: raiška plokštumoje. Pasirenka, taiko tradicines ir mišriasias dailės technikas. Kuria įvairaus stiliaus ir skirtingų žanrų vizualius pasakojimus.

Vaizdavimo būdai ir galimybės. Piešia rentgenogramas - permatomus vaizdus.

Meninės idėjos. Susipažįsta: su moderniojo meno kūrybos principais (originalumo ir naujumo siekis, tikroviško vaizdavimo atsisakymas), savito matymo viršenybės įtvirtinimas.

2. Mokinių veikla, rekomenduojami kūrybos reikmenys, ugdomos kompetencijos, pasiekimai

Pamoka	Veikla	Kūrybos reikmenys	Kompetencija	Pasiekimai
1.	Prisimenama (išsiaiškinama), kas yra rentgenas, “x” spinduliai, žiūrimi ir aptariami šiuolaikinio Anglijos knygų iliustratoriaus Stephen Biesty piešiniai – rentgenogramos*, inžinieriniai - meniniai naujadarai. Piešiami idėjų eskizai. Pasirinkus temą ar vaizdavimo objektą (gyvą organizmą, pastatą, inžinierinį įrenginį ar kt.) pradedama piešti rentgenogramą, karkasinę struktūrą - ne tik ir ne tiek matoma, kiek įsivaizduojama, nuspėjama. Mėginama sujungti į vieną kelis skirtingus piešinius, atsisakant kai kurių “tarpinių” dalykų, jungiant svarbias dalis su mažiau svarbiomis ir t.t.	Eskizų sąsiuvinis, pieštukai, rašikliai. Piešimo popierius (A4 formato, jei didesnis – piešimui būtina skirti daugiau laiko).	Kultūrinė Kūrybiškumo Pažinimo	A1. Savarankiškai pasirenka sudominusią vizualią idėją iš įvairių kultūrinių, informacinių šaltinių, aplinkos, asmeninių išgyvenimų pristato ją žodžiu, pateikia įvairių eskizų, išsamiai paaiškina, kokius atlikimo būdus pasirenks savitos idėjos įgyvendinimui. A2. Pasirenka ir sumaniai taiko tradicines ir/ar mišrias dailės technikas, pasinerdamas į kūrybinį procesą kuria autorinę techniką, išradingai siekdamas norimo rezultato.
2.	Toliau piešiama rentgenograma. Stengiamasi išryškinti vaizduojamo objekto vidinę struktūrą (pavyzdžiui, jei piešia žmogaus ranką, prietaisą, tai įsivaizduoja ir piešia, kas jo viduje). Užbaigti piešiniai aptariami klasėje ir žodžiu įsivertinama nauja patirtis, vaizduotės ir žinojimo teikiamos galimybės.	Laisvai pasirinkti piešimo reikmenys (pieštukai, rašikliai ir kt.).	Kūrybiškumo Pažinimo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	C3. Kelia prasmės klausimus, ieško atsakymų, kodėl meno kūrinys yra <i>taip</i> , arba <i>kitaip</i> nei gyvenime. Aptaria dailės patirties reikšmę visapusiškai asmenybės saviugdai ir vertybių formavimuisi, susiedamas su asmenine patirtimi.

3. Papildoma informacija

*Iliustracinės medžiagos, tyrinėjimo objektų paaiškinimai/komentarai:

Anglijos knygų iliustratoriaus Stephen Biesty piešiniai – rentgenogramos* [stephen biesty art - Bing images](#)

Tarpdalykinės sąsajos: gamtos mokslai.

3 pavyzdys. 3 pamokų ciklas 10 klasei. **Tema:** „Laikinieji menai.“

1. Mokymosi turinys

Dailės istorija. XXI a. Dailė.

Meninės idėjos. Susipažįsta: su postmodernizmo meno principais (idėjos, sumanymo pirmenybė prieš formą ir medžiagą).

Dailės žanrai. Laikinieji menai ir jų dokumentavimas.

2. Mokinių veikla, rekomenduojami kūrybos reikmenys, ugdomos kompetencijos, pasiekimai

Pamoka	Veikla	Kūrybos reikmenys	Kompetencija	Pasiekimai
1.	Darbas grupėse (po 3-4 mokinius). Analizuojami laikinųjų menų* pavyzdžiai. Aptariama, kaip šie kūriniai gali būti saugomi (fotografuojami, filmuojamas kūrybos procesas), dokumentuojami. Mokiniai piešia idėjų eskizus. Su klasės draugais aptaria, kurioje vietoje (prie mokyklos ar kt.) ir iš ko kurs žemės meną (samanų, nendrių, žolių, šakų, akmenėlių, kriauklių ir t.t.). Prieš pradėdant kurti vietovė nufotografuojama. Piešiami eskizai.	Kompiuteris ir interneto ryšys, šiuolaikinio meno albumai, eskizų sąsiuvinis, pieštukai, rašikliai.	Kultūrinė Pažinimo Kūrybiškumo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	B2. Lygina, skiria, grupuoja klasikinės, modernizmo ir postmodernizmo epochų architektūros ir dailės kūrinius, paaiškina jų skirtumus ir panašumus, apibūdina Lietuvos meno bruožus ir išskirtinumą. A1. Savarankiškai pasirenka sudominusią vizualią idėją iš įvairių kultūrinių, informacinių šaltinių, aplinkos, asmeninių išgyvenimų pristato ją žodžiu, pateikia įvairių eskizų, išsamiai paaiškina, kokius atlikimo būdus pasirinks savitos idėjos įgyvendinimui.
2.	Grupėse, kartu su klasės draugais kuriami nedidelės apimties (formato) žemės meno kūriniai (iš medžio šakų, smėlio, lapų, žolės ar kt.), smėlio, žemės, molio, ledo ar sniego skulptūros. Kūrybos procesas filmuojamas, fotografuojamas, nufotografuojamas užbaigtas žemės meno kūrinys užbaigimo momentu ir po tam tikro laiko intervalo.	Laisvai pasirinktos (artimiausioje aplinkoje surastos) gamtos medžiagos. fotoaparatas arba išmanusis telefonas	Kūrybiškumo Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos	A3. Atiduoda pirmenybę pamėgtiems kūrybos principams, jaučiasi menininku, tikslingai pasirinkdamas meninės išraiškos priemones ir vaizdavimo būdus. Jungia darbus į ciklus, kuria testinius projektus, atranda sąsajų su kitais menais.
3.	Kompiuteryje pildomas Aprašas / užduoties	Kompiuteris ir interneto	Pažinimo	C1. Analizuoja ir paaiškina klasikinės ir

	įsivertinimo lapas* ir pristatomas klasėje, aptariama kūrybos patirtis, darbo grupėje ypatumai. <i>Pastaba.</i> Jei klasėje nėra galimybių visoms grupėms pildyti Aprašus / užduoties įsivertinimo lapus, mokiniai gali juos iš anksto užpildyti namie arba mokyklos Informaciniam centre.	ryšys, Aprašai/ įsivertinimo lapai	Komunikavimas	šiuolaikinės dailės parodų eksponavimo ypatumus, autorių teisių reikalavimus, vaizdų poveikumą. Apibūdina, kaip meno pažinimas gali turėti įtakos asmenybės formavimuisi, kaip keičia jo namus, mokyklą, aplinką.
--	---	------------------------------------	---------------	---

3. Papildoma informacija

*Iliustracinės medžiagos, tyrinėjimo objektų paaiškinimai/komentarai:

Žiūrimos ir aptariamąs gamtinėje aplinkoje sukurtų žemės meno (land art), aplinkos meno (environmento) kūrinių* nuotraukos, dokumentacija (video ir t.t.). Diskutuojama, išsakoma originali nuomonė, kodėl šiuolaikiniams menininkams nebeužtenka teptukų, dažų ir drobės, kodėl jie imasi veiklos, kuria gamtoje, po atviru dangumi, kokias idėjas nori perteikti savo kūriniais.

Pavyzdžiai (dokumentacijos):

Juodkrantėje, Gintaro įlankoje; Daumanto Kučo nendriniai žvaidynai.

Juodkrantėje, Smėlio skulptūrų simpoziumas.

Kęstučio Musteikio ledo skulptūros, kitų dailininkų darbų Lietuvoje ir užsienyje dokumentacijos žiūrėjimas.

Žemės meno tęstiniai projektai Vilniuje, Kairėnų botanikos sode "Gamta ir menas".

***Aprašo/užduoties įsivertinimo lapo pavyzdys:**

Aprašas / užduoties įsivertinimo lapas. Tema „Laikinieji menai.“	
Stebėjimo objektai	<i>Parašykite, kokius kūrinius stebite (užrašykite jų metrikas, nurodykite informacijos šaltinius)</i>
Išankstinė nuomonė	<i>Ką apie šiuos kūrinius manėte iki šiol?</i>
Žemės menas kūrimo procesas ir rezultatas	
Vietovės, prieš pradėdant kurti, vaizdas	Žemės meno kūrinio idėjos eskizas
<i>Įkelkite vietovės nuotrauką, piešinį ar eskizą</i>	<i>Įkelkite žemės meno kūrinio idėjos eskizą</i>

Žemės meno kūrimo procesas	Žemės meno kūrinys
<i>Įkelkite žemės meno kūrimo proceso nuotrauką</i>	<i>Įkelkite žemės meno kūrinio nuotrauką</i>
Žemės meno kūrinio metrika	<i>Parašykite autorių vardus, pavardes, kūrinio pavadinimą, sukūrimo datą, medžiagas, iš ko kūrėte</i>
Kūrinio idėja	<i>Parašykite, kas jums buvo svarbu kuriant</i>
Kuo remtasi kuriant, iš ko mokytasi	<i>Parašykite, iš ko mokėtės, kuo rėmėtėse kurdami</i>
Įsivertinkite savo kūrybos rezultatą	<i>Parašykite savo nuomonę apie kūrybos procesą ir jo rezultatą, darbo grupėje ypatumus. Kas sunkiausiai sekėsi? Kaip sunkumus įveikėte? ...</i>
Ką apie laikinuosius menus manote dabar	<i>Parašykite savo nuomonę</i>
Mokinių parašai, data	
Mokytojo vardas, pavardė, parašas	

Tarpdalykinės sąsajos: istorija, informacinės technologijos.

4 pavyzdys. Pamoka 10 klasei. **Tema:** „Tarpdisciplininiai menai.“

1. Mokymosi turinys

Dailės rūšys. Tarpdisciplininiai menai. Šiuolaikinių kūrinių eksponavimo ypatumai.

Meninės idėjos. Susipažįsta su postmodernizmo meno principais (idėjos, sumanymo pirmenybė prieš formą ir medžiagą).

2. Mokinių veikla, rekomenduojami kūrybos reikmenys, ugdomos kompetencijos, pasiekimai

Pamoka	Veikla	Kūrybos reikmenys	Kompetencija	Pasiekimai
1.	Mokiniai ieško informacijos apie kūrinius*, kurie skiriasi nuo tradicinės vaizduojamosios dailės	Kompiuteris su interneto ryšiu, šiuolaikinio meno	Kultūrinė Pažinimo Socialinė, emocinė ir	B1. Apibūdindamas klasikinės ir šiuolaikinės dailės kūrinius, tikslingai vartoja dailės sąvokas, pateikia pavyzdžių iš savo

kūrinių. Analizuojama, kokie kiti menai pasitelkiami kuriant vaizdus, kokios technologijos derinamos viename kūrinyje, kaip tai veikia žiūrovą. Parengiama informacija apie sudominusį kūrinį, Pildomas Stebėjimo lapas*, išsakoma nuomonė apie šiuolaikinį meną, kuo jis gali sudominti jaunimą. Pavydžiai: kreipiamas dėmesys į postmodernistinio meno kūrinio principus: ne į medžiagiškumą, atlikimo techniką, o į konceptualų idėjos pristatymą, numedžiaginimo principą.	albumai, šiuolaikinės dailės parodų katalogai, dailės vadovėliai. Stebėjimo lapai, rašikliai.	sveikos gyvensenos	ir kitų kūrybos. B2. Lygina, skiria, grupuoja klasikinės, modernizmo ir postmodernizmo epochų architektūros ir dailės kūrinius, paaiškina jų skirtumus ir panašumus, apibūdina Lietuvos meno bruožus ir išskirtinumą. C3. Kelia prasmės klausimus, ieško atsakymų, kodėl meno kūrinys yra <i>taip</i> , arba <i>kitaip</i> nei gyvenime. Aptaria dailės patirties reikšmę visapusiškai asmenybės saviugdai ir vertybių formavimuisi, susiedamas su asmenine patirtimi.
--	---	--------------------	--

3.Papildoma informacija

*Iliustracinės medžiagos, tyrinėjimo objektų paaiškinimai/komentarai:

Konstantino Bogdano (jaun.) šviesdėžės su užrašais „Aš menininkas“ ir „Aš save myliu“.

Šiuolaikinio meno centro kavinė, 1996 m.

Kuriamas asmenišką autentišką devizas, konstruojamas šviesdėžės maketas.

Pavyzdys: kuriant ne tradicinio meno, o šiuolaikinio meno kūrinį, siekiama apjungti atskiras tapybos, skulptūros, fotografijos medijas, garsą, performansą ir t.t. Svarbu erdvė, laikas, garsas ir t.t. Ieškoti tarpdisciplininio meno jungčių su mokslu (biologija, fizika) ir kt.

*Stebėjimo lapo pavyzdys

Stebėjimo lapas. Tema „Tarpdisciplininiai menai.“	
Stebėjimo objektas	<i>Parašykite, kokius kūrinius stebite</i>
Stebėjimo tikslas	<i>Parašykite, kam reikalingas šis stebėjimas (patyrinėti, pastebėti, išsiaiškinti ir kt.</i>
Pasirinkite vieną jums įdomų kūrinį, aprašykite, įkelkite jo nuotrauką (reprodukciją) į nurodytą langelį.	
Kūrinio metrika	<i>Čia įkelkite kūrinio vieną ar kelias nuotraukas</i>

Informacijos šaltiniai	<i>(reprodukcija)</i>
Kodėl sudomino šis kūrinys	
Kūrinio idėja	
Kokie menai pasitelkiami kuriant vaizdus	
Kokios technologijos naudojamos	
Kaip veikia žiūrovą	
Išankstinė nuomonė	
Ką dabar manote apie šį kūrinį	
Mokinio vardas, pavardė, parašas, data	
Mokytojo vardas, pavardė, parašas	

Tarpdalykinės sąsajos: istorija, informacinės technologijos, technologijos, gamtos mokslai.

2. Kaip ugdyti aukštesnius pasiekimus.

Ižanga

Per dailės pamokas sudarome sąlygas visiems mokiniams, kokių gebėjimų jie bebūtų, siekti aukštesnių pasiekimų, padedame kiekvienam mokiniams dailės raiškos ir kūrybos dėka pažinti savo polinkius, save ir supantį pasaulį, Lietuvos bei pasaulio paveldą. Šiuolaikinis dailės mokytojas tampa mokinio pagalbininku, jo vaidmuo nebėra dominuojantis. Jis nebepasakoja ilgų pasakojimų apie dailės kūrinius, griežtai nebenurodinėja, kaip reikia atlikti užduotis. Tačiau jis moko mokinius pačius pažinti dailę ir stengiasi įtraukti juos į aktyvų dailės raiškos ir pažinimo procesą. Tai ypač aktualu vyresnėse pagrindinės mokyklos klasėse, nes pradinukai (dar ir penktokai) mėgsta dailės pamokas ir noriai atlieka užduotis.

Atliekant dailės raiškos užduotis mokiniai skatinami mokytis sudėtingesnių dailės raiškos technikų ir viršyti užduoties reikalavimus: tikslingai pasirinkti sudėtingesnį kūrybos būdą, savarankiškai eksperimentuoti, improvizuoti, kūrybiškai jungti tradicines ir mišrias dailės technikas. Spalvinės, grafinės ir erdvinės raiškos užduotims mokiniai skatinami savarankiškai pasirinkti temą ir kūrybos priemones, pasiūlyti naujų temų, kelti originalias kūrybines idėjas, ieškoti savitų kūrybinių sprendimų.

Skatinant mokinių norą siekti daugiau, labai svarbiu tampa formuojamasis vertinimas. Jis teikia individualią pagalbą mokiniui ir grįžtamąjį ryšį, įtraukia mokinį į savo pažangos fiksavimą, pasiekimų vertinimą ir įsivertinimą, padeda išsikelti mokymosi tikslus, teikia informaciją mokinio tėvams ir įtraukia juos į savo vaiko mokymosi pažangos stebėjimą ir skatinimą.

Metodai, aktyvios veiklos, idėjos, skatinantys mokinius siekti aukštesnių pasiekimų. Tai įvairios dailės tyrinėjimo užduotys, integruota kūrybinė veikla, grupiniai projektai, diskusijos, atviro tipo klausimų kėlimas ir atsakymų į juos paieškos.

Metodas – pokalbis su visa klase, diskusija.

Mokiniai: analizuoja pateiktų kūrinių pobūdį (*gali pasinaudoti savo užrašais, dailės vadovėliais, Reikšminių žodžių lentelėmis*) ir nustatys:

- dailės kūrinio rūšį, šaką, (*kokie požymiai rodo kūrinio priklausymą vienai ar kitai dailės rūšiai, šakai*);
- žanrą (*portreto, peizažo, buitinio, mitologinio žanro darbai*);
- vaizdavimo būdą (*realistinis, sąlygiškas, abstraktus vaizdavimas ir kt.*).

Metodas – grupinis darbas, analizė, apibendrinimas.

Mokiniai suskirstomi (arba susiskirsto patys) po 3-4 į grupes. Kiekvienai grupei pateikiamos reprodukcijos ir popieriaus lapai išvadoms surašyti.

Užduotis: naudojantis dalomąja medžiaga, vadovėliais ir užrašais, vadovaujantis juose pateiktomis kūrinio vertinimo lentelėmis ar pavyzdžiais, nustatyti:

- dailės šaką, rūšį, žanrą, vaizdavimo būdą;
- kūrinio menines ir kompozicines išraiškos priemones;
- kokią nuotaiką sukuria šios išraiškos priemonės ir kaip jos padeda išryškinti idėją;
- pamėginti apibūdinti, ką dailininkas ketino išsakyti savo kūrinyje.

Mokiniai deleguoja po vieną atstovą iš grupės analizei apibendrinti.

Metodas – pokalbis, demonstravimas.

Mokiniai: po vieną atstovą iš darbo grupių pateikia savo apibendrinimus ir parengtus kūrinių vertinimus, analizuoja kompozicines ir menines išraiškos priemones, atsako į papildomus mokytojo klausimus. Grupės draugai papildo pasakojimą.

Metodas – problemos iškėlimas, lyginamoji analizė. Pokalbis su visa klase.

Mokiniai turi palyginti, kurių dailės kūrinių meninė stilistika yra panaši, kurių skiriasi ir įvardyti skirtumų pobūdį.

Mokytojas: padeda mokiniams atpažinti vaizdavimo skirtumus, pavyzdžiui, tarp tautodailės ir profesionaliosios dailės kūrinių (5-6 klasė), tarp baroko ir klasikinės dailės kūrinių (7-8 klasė), tarp tradicinės vaizduojamosios ir šiuolaikinės dailės kūrinių (9-10 klasė):

- kuo ypatingos kūrinių idėjos; kaip skiriasi tradicinės ir šiuolaikinio kūrinio idėjos pristatymas;
- kurie kūriniai pasižymi šviesos ir spalvų kontrastais, ką tai duoda?
- kuriuose įžvelgiama dinamiška kompozicija, dėmių, formų vingrumas? Ir ką tai duoda?
- kokie kūriniai primena sustabdytą teatro sceną, „sustok, akimirka“ momentą, apimusių jausmo, įvykio sceną?

Mokiniai skatinami apibūdinti, pavyzdžiui, kuo skiriasi šie du stiliai – *barokas* (dinamika, puošnumas, įmantrumas ir pan.) ir *klasicizmas* (ramybė, saikingumas ir pan.).

Metodas – pokalbis su visa klase.

Mokiniai: atsineša praėjusią pamoką gautą dalomąją medžiagą - dailės kūrinių meninių ypatybių atpažinimo santrauką. Po vieną ar dviese dirba prie individualaus kompiuterio ir iš savo atsineštų laikmenų perkelia pasirinkto kūrinio vaizdą į savo ir mokytojos kompiuterį. Išklauso mokytojo paaiškinimą apie užduoties atlikimo sąlygas. Užrašuose įrašo savo pasirinkto kūrinio metriką, šalia jos parašo kūrinio meninę analizę. Atliktą darbą pristato klasėje.

Metodas – individualus darbas, analizė, apibendrinimas.

Užduotis mokiniams: vadovaujantis pateiktomis kūrinio vertinimo kryptimis, kiekvienas turi nustatyti savo pasirinktų kūrinių pobūdį ir meninius bruožus, nusakyti stilių (*užrašyti savo užrašuose*):

- nurodyti kūrinio autorių, kūrinio pavadinimą, medžiagas, kurios naudotos kuriant šį kūrinį (*surašyti kūrinio metriką*);

- nustatyti, kuriai dailės šakai priklauso kūrinys;
- nurodyti vaizdavimo būdą – realistinis, sąlygiškasis ar abstraktusis (*nurodyti, kas leidžia teigti apie vaizdavimo būdą*);
- apibūdinti vaizdavimo temą, kuriam dailės žanrui priskiriamas kūrinys (*taikyti tik vaizduojamosios, „grynosios“ dailės kūriniams*);
- aptarti kūrinio idėją ar funkciją ir kokios meninės bei kompozicinės raiškos priemonės naudotos kūrinio idėjai išreikšti, kaip jos atspindi autoriaus gyvenamąjį laikotarpį;
- nustatyti, kuriam dailės stiliui, epochai gali būti priskiriamas kūrinys arba kokios stilistinės citatos naudotos kūrinyje. Įvardyti raiškos priemones, kurios leidžia spręsti apie kūrinio stilių, epochą arba iš kur paimtos citatos;
- išsakyti asmeninę nuomonę apie kompozicinę nagrinėjamo kūrinio vienovę: jo nuotaiką, idėją, aptarti, ką šiuo kūriniu norėjo išreikšti dailininkas – ką mokiniui sako spalvos, dėmės, kitos meninės išraiškos priemonės, simboliai, objektų išdėstymo tvarka ir pan.

Mokytojas: stebi mokinių darbą, jei reikia – pataria ir koreguoja, su mokiniu aptaria, kaip reikėtų keisti, tobulinti kūrinių ir pasvarstyti, o kaip keisis galutinis rezultatas.

Metodas – pokalbis, demonstravimas.

Mokiniai po vieną (tie, kurie nori, pasisiūlo patys) pateikia savo pasirinkto kūrinio nuotrauką (ar reprodukciją) ir parengtą kūrinio vertinimą, analizuoja (pagal aptartus kriterijus) kompozicines ir menines išraiškos priemones, atsako į papildomus mokytojo ar mokinių klausimus.

Mokytojas: padeda mokiniams prvesti pokalbį, koreguoja pokalbio eigą, teikia papildomus klausimus, padedančius atlikti išsamesnę kūrinio meninę analizę, skatina mokinius pagrįsti savo teiginius tinkamai vartojant dailės sąvokas.

Metodas – pokalbis, demonstravimas.

Mokiniai: dailės užrašų sąsiuvinyje užsirašo namų užduotį.

Mokytojas: pamokai parengia užduoties sąlygų aprašymą (PowerPoint.), paruošia keletą šiuolaikinės dailės kūrinių pavyzdžių pristatymui (kūriniai turėtų parodyti, kokiomis technikomis galima būtų interpretuoti pasirinktą stilistiką), pavyzdžiui: V. Valiaus grafika, V. Antanavičiaus asambliažai, V. Mazūro lėlių eskizai ir pan.

Pamokos metu naudojantis parengta pateiktimi skelbiama namų užduotis: kitai pamokai pasirinkti raiškos būdą (*grafinį, spalvinį ar erdvinį*) ir pasiruošti jam tinkamas medžiagas ir įrankius. Mokytojas pasiūlo atsinešti įvairių daiktų, tekstilės atraižų, klijų, dažų, teptukų, kartono lakštų (ne tik pieštukų, flomasterių, tušo, plunksnelių). Demonstruojami šiuolaikinių dailininkų kūriniai, kuriuose ryškios praeities stilių ir temų variacijos, atkreipiamas dėmesys, kokiomis medžiagomis kuria dailininkai. Siūloma ir mokiniams apmąstyti, kokios stilistikos kūrinių, kokia technika ir iš kokių medžiagų jie norėtų kurti.

Metodas – individualus darbas, analizė, apibendrinimas.

Užduotis *mokiniams*: vadovaujantis pateiktais pavyzdžiais ir pasirinkto stiliaus meniniais bruožais, nupiešti savo kūrinėlio eskizą ir paaiškinti iš kokių medžiagų bus kuriamas darbas.

Mokytojas: stebi mokinių darbą, atkreipia mokinių dėmesį į pastebėtas darbo detales, pasiteirauja mokinių, kaip bus įgyvendinamas sumanymas, kokias medžiagas ir technikas mokiniai numato naudoti, skatina juos pradėti įgyvendinti savo sumanymą.

Metodas – individualus darbas, konsultavimas.

Mokiniai dirba su atsineštomis medžiagomis, kuria pasirinktu raiškos būdu.

Mokytojas: padeda mokiniams, pataria, kaip koreguoti darbo eigą, teikia techninių siūlymų, primena laikytis pasirinktos stilistikos.

Metodas – diskusijos, pokalbis su visa klase.

Mokiniai išdėlioja praėjusią pamoką pradėtus kurti darbus, šalia padeda savo kūrinėlio eskizus. Kiekvienas trumpai pristato savo sumanymo įgyvendinimo eigą, palygina su eskizais.

Mokytojas: kviečia mokinius pagal iš anksto aptartus kriterijus įsivertinti savo darbo pradinį etapą, minties originalumą, pasirinktų medžiagų tikslingumą ir jų taikymą, palyginti savo darbo rezultatą su kitų mokinių kūriniais.

3.Tarpdalykinių temų integravimas. Dalykų dermė.

Ižanga

Dalykų bendrosiose programose yra numatyta dalykų ugdymo turinio dermė ir galimi tarpdalykiniai ryšiai, nurodyta, kaip juos prasmingai atskleisti, susiejant su kitų mokomųjų dalykų temomis. Šios temos pateikiamos ir dailės bendrosios programos projekte. Tai dailės pažinimui ir raiškai svarbūs sociokultūrinės aplinkos tyrinėjimo, analizavimo ir vertinimo aspektai (kultūrinis paveldas, dailės istorija, etninė kultūra, švenčių puošimo tradicijos, valstybingumo simboliai), tarpdalykinės temos (meninės idėjos, idealai ir vertybės, asmenybės, kultūrinė įvairovė), bendros temos su kitų dalykų ugdymo turiniu (projektų ir integruotos veiklos pavyzdžiai).

Dailės ugdymo turinys galėtų ir turėtų būti siejamas su įvairiais menais, skirtingais mokomaisiais dalykais. Integruodami ugdymo turinį racionaliau naudojame pamokų laiką, mažiname mokymosi krūvius ir sudominame mokinius kūrybine veikla. Integruoti dailę į kitus dalykus galima labai įvairiai: planuojamos bendros temos, integruotos pamokos, pamokų ciklai, bendros išvykos, integruotos veiklos projektai ir kt. Taip mokiniams sudaroma galimybė pritaikyti savo turimas, gal net labai specifines žinias ir gebėjimus naujuose kontekstuose, parodyti turimą (kurią išryškinti padėtų būtent tokios progos) ir įgytą kompetenciją. Aiškinantis kultūros sąsajas, svarbu atkreipti mokinių dėmesį į vizualiuosius žmonių veiklos pėdsakus, amžinąsias vertybes, pasaulio tautas jungiančią patirtį, simbolių ir ženklų sistemas, ieškoti tinkamų pavyzdžių savo socialinėje ir kultūrinėje aplinkoje.

Jei planuojant numatoma integracija, reikėtų ją parodyti per mokinių veiklas (dailės ir pažinimo užduotis, vartojamas sąvokas, tyrinėjimo objektus), o ne tik įvardijant dalykus. Rimtą integravimui reikėtų pasiruošti iš anksto: aptarti su konkrečioje klasėje dirbančiais kitų dalykų mokytojais, suderinti pamokų laiką. Tai galėtų būti numatoma pamokų ciklą ar atskirų pamokų planuose. Integruojant dailę į kitus dalykus mokiniams lengviau susidaryti visuminį pasaulio vaizdą, galima racionaliau naudoti pamokų laiką, mažinti mokymosi krūvius ir didinti mokinių domėjimąsi kūrybine veikla. Integruoti dailę į kitus mokomuosius dalykus galima įvairiai: bendros temos, integruotos pamokos, išvykos, organizuojami integruotos veiklos projektai ir kt.

Dailė ir dorinis ugdymas. Kūrybos procese mokiniai mokosi išreikšti savo jausmus, savo santykį su gamta, artimiausia aplinka, su aplinkiniais žmonėmis. Mokiniai mokosi bendrauti, padėti vieni kitiems, jautriai ir tolerantiškai vertinti savo ir draugų kūrybą, dailės priemonėmis išreikšti savo svajones, troškimus, lūkesčius, išgyvenimus.

Dailė ir informacinės technologijos. Virtualusis piešimas, linijų, spalvų, šrifto ir komponavimo principų pažinimas, meninis teksto apipavidalinimas, spausdinto teksto ir iliustracijų (piešinių, nuotraukų, schemų, brėžinių, diagramų) derinimas, mokyklinės vizualiosios informacijos (laikraščių, lankstinukų, atvirukų ir kt.) kūrimas, įvairios informacijos paieška internete, integruoti projektai.

Dailė ir matematika. Plokščių ir erdviųjų geometrinių kūnų pažinimas, ritmas, simetrija, proporcijos, planų piešimas ir dydžių skaičiavimai.

Dailė ir technologijos. Įvairių medžiagų savybių pažinimas, informacijos rinkimas ir projektavimas, tekstilės raštų kūrimas, kostiumo stiliai, drabužių modeliavimas, tautinis kostiumas, maketų kūrimas, daiktų formų ir konstrukcijų pažinimas, šiuolaikinio dizaino ištakos, reikšmė ir uždaviniai.

Dailė ir gamtos mokslai. Spalvos, formos, šviesa ir šešėliai. Gamta ir jos reiškiniai, būsenos, spalvos įvairiu paros ir metų laiku. Gyvūnai ir augalai.

Dailė ir kalbos. Mokiniai skaito, patys rašo ir iliustruoja pasakas, eilėraščius, kuria darbų ciklus pasirinktam literatūros kūriniui. Aptardami savo, draugų ir dailininkų kūrinius mokosi aiškiai reikšti savo mintis ir vartoti tinkamas dailės sąvokas. Mokosi užsienio kalba bendrais bruožais nusakyti

Lietuvos architektūros paminklų, dailės ir tautodailės bruožus, papasakoti apie žymiausių dailininkų kūrybą. Ieško dailės sąvokų užsienio kalbos atitikmenų.

Dailė ir muzika. Spalvų ir garsų nuotaikos, ritmas, idėjų perteikimas įvairių menų priemonėmis.

Dailė ir teatras. Scenovaizdžių maketų ir dekoracijų kūrimas, apšvietimo parinkimas, kostiumo projektai, afišų, bilietų, kvietimų ir kt. kūrimas.

Dailė ir socialiniai mokslai. Mokiniai susipažįsta su įvairių istorinių laikotarpių, epochų ir meninių stilių, įvairių pasaulio šalių profesionaliuoju ir liaudies menu, aptaria jo skirtumus, bendriausius bruožus ir meninės raiškos priemones, įvairių tautų ir kraštų žmonių gyvenimo būdo ypatumus, papročius ir etnokultūrinės tradicijas.

Dailės ir istorijos dalykų mokymo turinio dermės lentelė iliustruoja, kaip gali būti integruojamos dailės ir istorijos temos, skiriamos bendros abiejų dalykų tyrinėjimo temos, organizuojami meniniai kultūriniai projektai, parodos ir renginiai.

Dailė	Istorija
5-6 klasės	5 klasė
Kultūrinis paveldas. Architektūros paminklai Lietuvoje ir Europoje. Pastatų paskirtis. Aptariama vertė ir išsaugojimo svarba. Susipažįstama su dailės kūrinių artimiausiuose muziejuose ir dailės parodose. <i>Klausimas bendroms diskusijoms: o kokią aš ekspoziciją padaryčiau? O kokią parodą aš surengčiau, jei būčiau parodos kuratorius (organizatorius).</i> Valstybingumo simboliai. Lygina savo ir kaimyninių valstybių simbolius (herbus, vėliavas), atranda skirtumų ir panašumų. <i>Integruotas kūrybinis projektas: Fantastinės valstybės, mano įsivaizduojamos karalystės herbas, vėliava.</i> Dailės istorija. Lietuvos ir Europos šalių žymiausi senovės ir dabarties meno (dailės ir architektūros) kūriniai. Didžioji ir mažoji architektūra. Susipažįstama su Vakarų civilizacijos menu: miestų formavimosi pradžia, planais, heraldika, žmonių apranga,	<i>Muziejus kaip praeities pažinimo vieta:</i> Arčiausiai mokyklos esančio muziejaus apsilankymas: jo istorija ir ekspozicija. Pasirinkto Lietuvos muziejaus atsiradimo istorija ir šiandieninė ekspozicija. <i>Rekomenduojama tema: garsiausi ir didžiausi Europos muziejai: natūraliai susiformavę ir žmogaus sukurti. Pasirinktinai vieno iš jų nuolatinių ekspozicijų (virtualių) aptarimas.</i> Istorija mene: dailėje, literatūroje ir kompiuterizuotoje erdvėje <i>Istorinių simbolių, ženklų ir herbų istorija.</i> Herbo kūrimo principai: formų, simbolių ir spalvų istorinės prasmės. Lietuvos vėliavos ir herbo sukūrimo istorijos. Kitų pagrindinių Lietuvos valstybės simbolių ir/ar istorinių didikų giminių herbų reikšmės. <i>Rekomenduojama tema: pasirinktinai, gyvenamosios vietos (miesto, miestelio), mokyklos ar mėgstamiausios sporto komandos herbų (emblemy) istorija.</i>
	6 klasė
	<i>Grožio suvokimas istorijoje.</i> Žmogaus grožis antikinėje skulptūroje. Pasirinkto vieno iš didžiųjų Renesanso (ar kitos epochos) dailininkų darbų apžvalga ir analizė istoriniame kontekste. <i>Žmogaus gyvenamoji erdvė istorijoje: namas, miestelis, miestas.</i> Gyvenamasis būstas Lietuvoje: Kernavės gyvenvietė XIII a., XVI-XVIII a. Lietuvos didikų dvarai, gatvinis kaimas. <i>Mados istorija.</i> Drabužių istorija: toga, kelnės ir sijonas (ar

drabužių stiliumi.	kitų pasirinktų drabužių). Lietuvių ir/ar kitų tautų nacionalinis kostiumas. Skirtingų pasirinktų Lietuvos ir/ar Europos laikotarpių madų istorijos bruožai.
7-8 klasės	7 klasė
Dailės istorija. Priešistorės dailė (šviesa ir šešėliai, natūralūs dažai). Mesopotamijos, Senovės Egipto menas (piramidės, hieroglifai, žmogaus vaizdavimo kanonai, kostiumas). Antika (klasikinių proporcijų formavimasis architektūroje ir skulptūroje, romėnų mozaikos, šriftas, grafiti). Meninių stilių formavimosi pradžia (romaninė ir gotikinė architektūra, vitražas, inicialai, figūros ir veido vaizdavimas). Lietuvos gotika (architektūra ir dailė). Renesanso menas (linijinė perspektyva, apimtinių trimačių formų vaizdavimas plokštumoje, portreto gimimas ir kt.). Barokas (rūmų kompleksai ir parkai, nauji žanrai, taikomoji dekoratyvinė dailė, kostiumas, perukai ir kt.). Renesansas ir barokas Lietuvoje. Kultūrinis paveldas. Kraštovaizdžio architektūra ir žmogaus įtaka jo kaitai. Rūmų kompleksai ir parkai. Lietuvos gotika ir (architektūra ir dailė), sąsajos su moderniuoju menu, sąlygišku vaizdavimu. Dailės kūrinių eksponavimo muziejuose ir dailės parodose ypatumai.	<i>Visuomenės prie didžiųjų upių: religijų įvairovė ir kultūrinis palikimas.</i> Mesopotamijos kultūrinis gyvenimas: religijos ir rašto tradicija, mokyklos, mokslo žinios (matematika, astronomija, išradimai), literatūra, architektūra. Egiptiečių religinis ir kultūrinis gyvenimas: religija, dievų vaizdavimas, raštas, architektūra (piramidės, šventyklos, rūmai), mokslo žinios (matematika, astronomija, medicina, išradimai), menas (skulptūra, tapyba), mokyklos. <i>Antika – Europos istorijos pradžia. Senovės Graikija, demokratijos gimimas. Senovės Roma, Graikijos civilizacijos perimamumas ir pasaulinės imperijos sukūrimas.</i> <i>Paveldas ir atmintis: Antikos civilizacijos kaip Europos kultūros pamatai.</i> <i>Baltų gentys: lietuvių ir latvių istorijos pradžia.</i> Baltų genčių susiformavimas, gyvenamoji teritorija ir ryšiai su Antikos pasauliu, rašytinės žinios apie baltus; religija, karyba, verslai. Šiandieniniai (archeologiniai) baltų istorijos tyrinėjimai. Baltiškasis paveldas Lietuvoje (piliakalniai ir gyvenvietės, pilkapiai; eksperimentinė archeologija ir Baltų kostiumo rekonstrukcija). 8 klasė <i>Įvadas į epochą: Viduramžių samprata.</i> <i>Viduramžių kultūra: formuojantis krikščioniškasis faktorius ir aplinkinių kultūrų įtaka.</i> Bizantiškosios ir islamiškosios kultūros poveikis Europai: raštija, mokslas, menas ir architektūra. Lotyniškoji raštija, mokslas, filosofija ir teologija, švietimas (vienuolynų mokyklos ir universitetai), architektūra ir menas (romanika, gotika), riterių kultūra, religinis ir pasaulietinis teatras. Europėjančios LDK kultūros bruožai: krikščionybės įtaka, rašto kultūra, mūrinė statyba (gotika), pirmosios mokyklos. <i>Pasaulėžiūros ir kultūros virsmai Europoje ir LDK ankstyvaisiais Naujaisiais laikais.</i> Renesansas Europoje ir LDK: samprata, pasaulėžiūra, epochos asmenybės, idėjos. <i>Paveldas ir atmintis: XVI-XVIII a. LDK materialusis paveldas.</i> LDK baroko epochos paveldas: Nesvyžiaus Dievo kūno bažnyčia ir rūmai, Šv. Petro ir Povilo bažnyčia Vilniuje (ar kita pasirinkta barokinė bažnyčia) Vilniuje, Pažaislio ir

	Tytuvėnų vienuolynų kompleksai.
9-10 klasės	9 klasė
Kultūrinis paveldas. Romantiškieji (angliškieji) parkai. Inžinierinė architektūra (tiltai, stotys, Eifelio bokštas ir kt.). Dailės istorija. XIX a. XXI a. dailė ir architektūra. Vilniaus meno mokykla. Kūrybingas antikos tradicijų plėtojimas L.Stuokos – Gucevičiaus ir P. Smuglevičiaus kūryboje. Neostiliai: praeities didžiųjų meninių stilių (antikos, romanikos, gotikos, baroko) kartojimas. Perėjimas iš istorizmo į moderniąją dailę ir architektūrą. Abstrakčioji dailė ir opartas – paroda „Jautrioji akis“ – pirmenybė regėjimo fiziologijai (V. Vazarelis, K. Varnelis). Perėjimas iš modernizmo epochos į postmodernizmą. Šiuolaikinė architektūra. Tarpdisciplininiai menai. Šiuolaikinių kūrinių eksponavimo ypatumai.	<i>Modernusis pasaulis ir masinės kultūros radimasis XIX – XX a. pr.</i> Kultūros pokyčiai XIX a. – XX a. pr. Europoje ir Lietuvoje: romantizmas, realizmas, modernizmas. Vilniaus universitetas. Vilniaus piešimo mokykla. Populiarios kultūros gimimas Europoje ir Lietuvoje: spauda, fotografija, kinas, pokyčiai laisvalaikyje. XIX-XX a. sandūros pasaulio kultūros sostinės: Viena, Paryžius, Londonas. Asmenybės: Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, Vinsentas van Gogas, Vytautas Kairiūkštis.
	10 klasė <i>Tarpukario kultūrinis gyvenimas: tarp laisvės ir suvaržymų.</i> Kultūros raida tarpukariu: modernizmo suklestėjimas ir masinė kultūra. Kultūra ir politika: totalitarinė kultūra SSRS, kultūros raidos skirtumai demokratinėje Veimaro Respublikoje ir nacistinėje Vokietijoje. Lietuvos kultūrinis gyvenimas tarpukariu: tautinė kultūra, meniniai sąjudžiai, Kauno modernizmo architektūra, teatras, kinas, spauda ir radijas. Pokyčiai švietime. <i>Kultūra tarp elitiškumo, masiškumo ir ideologijos.</i> Masinė ir elitinė kultūra bei vartotojiška visuomenė Vakarų pasaulyje: naujosios kultūros formos, žymiausi pasaulio (ir lietuvių išeivių) kūrėjai bei jų darbai.

4. Kalbinių gebėjimų ugdymas per dalyko pamokas.

Ižanga

Kalbiniai gebėjimai sėkmingai ugdomi per dailės pamokas, kai taikomas Vizualinio mąstymo strategijų metodas, sukurtas ir iki šiol taikomas JAV. Jį sukūrė psichologė Abigail Housen ir muziejų edukologas Philip Yenawine, kuris kruopščiai atrinko paveikslus ir paruošė metodiką, kaip dirbti su vaikais. Naudojama universali klausimų sistema skatina stebėti ir apibūdinti, interpretuoti dailės kūrinius remiantis argumentais, mokomasi nuosekliai samprotauti. Tai puikus būdas gilinti kalbėjimo įgūdžius, ugdyti kritinio mąstymo gebėjimus. Ši metodika jau taikoma ir Lietuvos muziejų edukacinėse programose. Remiantis šia metodika parengta ir šio skyriaus metodinė medžiaga, nes **B.Dailės supratimo ir vertinimo** bei **C.Dailės reiškinių ir kontekstų pažinimo** sričių pasiekimai yra glaudžiai susiję su dailės kalbos pažinimu, t. y. dailės sąvokų supratimu ir tinkamu vartojimu, savo, kitų sukurtų dailės kūrinių interpretavimu ir vertinimo gebėjimais.

Pažintinei veiklai būdinga sąlyga – kalbėjimas. Mokinių paaiškinimai, ką jie vaizdavo ar matė pavaizduota, yra itin svarbi meninio ugdymo proceso dalis. Diskutuodami, nebijodami klausti ir ieškodami atsakymų į iškeltus klausimus, mokiniai ne tik pritaiko įgytas žinias ir patyrimą, bet ir

ugdosi pažinimo, komunikavimo, kultūrinę, pilietinę ir kitas kompetencijas. Kalbėdami apie savo ir kitų kūrinius, artimiausios aplinkos, gamtos ir kultūros objektų estetines savybes vaikai mokosi ne tik ir ne tiek pasakoti savo įspūdžius apie matytus vaizdus, sklandžiai reikšti savo mintis, interpretuoti, argumentuoti savo pastebėjimus, suprasti ir tinkamai vartoti tam tikras dailės sąvokas (dalyko terminus). Bet ir mokosi pažinti save ir kitą, savo ir kitų mintis, svajones. Pastebi, kad ne tik pasaulis margas, įvairus, bet ir žmonės žiūrėdami į tuos pačius dalykus, kūrinius mato visai ką kita nei jis / ji. Pradedą suprasti kiekvieno žmogaus unikalumą, ugdo toleranciją kito nuomonei, supratimui. Norėdami sudominti mokinius dailės kūriniais ir kalbėti apie juos, turėtume nuosekliai, kantriai to mokyti, neužmiršdami, kad reikia surasti kiekvienu atveju patrauklią formą, kas sudomintų tam tikro amžiaus mokinius. O diskusijos pabaigoje galima ir atsipalaiduoti, pafantazuoti. Kalbėdami apie kūrinius pradžioje visi būname pasakotojo lygmenyje, nebūtina žinoti ir vartoti daugybės specialių terminų. Galimybė, poreikis interpretuoti ateis palaipsniui. Pokalbių / pasikeitimų nuomonėmis pobūdis priklauso nuo mokinių amžiaus, patirties, išsilavinimo lygio. Jie pamatys, kad kiekvienas turi ką asmeniškai jam įdomaus pasirinkti iš meno pasaulio. Taip pat nereikėtų skatinti nei mokytojų, nei mokinių pasakoti ilgų pasakojimų apie dailės istoriją, dailininko gyvenimo ir kūrybos biografiją, skaityti ilgus kūrinių siužetų aprašymus. Pradžioje nereikėtų siekti išsamumo, o kaip tik reikėtų pasidžiaugti atskirais, tegu ir fragmentiškais taikliais pastebėjimais, įdomiai parinktu žodžiu minčiai išreikšti. Svarbu būtų pradiniam etape apčiuopti minties trajektoriją, pradėti vartoti reikšminius žodžius tinkamoje vietoje, žinoti, kur galima susirinkti informacijos, kad galima būtų papildyti pasakojimą, pastebėjimą.

Toliau tekste pateikiamos Lentelės **Reikšminiai žodžiai** (dailės sąvokos, terminai) iliustruoja, kaip kiekviename klasių konkcentre sudėtingėja dailės kalba ir mokinių dailės supratimo ir vertinimo gebėjimai. Lentelėse nekartojamos ankstesniame konkcentre analizuotų **Sociokultūrinės aplinkos** (kultūrinio paveldo, dailės istorijos ir kt.), **Tarpdalykinių temų** sąvokos (pateiktas tik naujas mokymosi turinys), tačiau **Grafinės spalvinės, erdvinės raiškos pažinimo** terminai ir sąvokos kartojasi. Konkreti dailės pamokos temai ar užduočiai parinktos sąvokos pagalbės mokytojams pasiruošti pamokoms, organizuoti mokinių diskusijas, tiriamąją ir kūrybinę veiklą, ugdyti mokinių kalbinius gebėjimus, mokys juos mąstyti, stebėti ir analizuoti kūrybos procesą, apibūdinti jo rezultata, lyginti, interpretuoti ir vertinti dailės kūrinius, tinkamai vartoti dailės sąvokas.

Šie žodžiai nėra dailės žodynas, kuriame pateikiami išsamūs dailės sąvokų ir terminų paaiškinimai. Jų mokiniams specialiai mokytis nereikia. Lentelėse pateiktos dailės sąvokos – savotiškas žodžių bankas, kuris leis mokiniams atsirinkti ir vartoti tinkamus žodžius kalbant ir apibūdinant kūrinius, savarankiškai juos analizuoti, vertinti profesionalių dailininkų ir savo kūrybą. Mokiniai su šiomis sąvokomis palaipsniui susipažįsta atlikdami kūrybines užduotis, aptardami savo ir kitų kūrinius. Įduoti mokiniui konkrečias lenteles su reikšminiais žodžiais, kad nebijodamas jis galėtų mėginti atsirinkti, pavartoti gudresnį žodį, išradingiau išreikšti mintį, pasiklausti mokytojo ar draugo. **Mokiniams pateikti reikšminiai žodžiai padės įtvirtinti per kūrybinę veiklą įgytas žinias.** Šiais žodžiais mokiniai galės naudotis ieškodami informacijos apie sudominusių dailininkų kūrybą, meno stilius, dailės kryptis ar iškiliausius kūrinius. atliekant dailės tyrinėjimo užduotis. Tinkamai pasirinkti reikšminiai žodžiai pagalbės rengiant pranešimus dailės temomis, ieškant kūrinių vaizdų ar kūrybinių idėjų įvairiuose šaltiniuose, pildant stebėjimo ir/ar įsivertinimo lapus, pristatant savo kūrybinės veiklos rezultata, apibendrinant įgytą patirtį ir įsivertinant pasiekimus.

Kalbinių gebėjimų ugdymo ypatumai pagrindinėje mokykloje

5-6 klasės

Nauja medžiaga siejama su tuo, kas jau buvo tyrinėta, pastebėta dailės kūrinuose pradinėje mokykloje. Aptardami dailininkų ir savos kūrybos darbus, reikšdami savo nuomonę, mokiniai mokosi kultūringai diskutuoti, išsakyti savo mintis, tolerantiškai išklausti kitų nuomonę, vartoti išmoktas sudėtingesnes dailės sąvokas. Dailės kalba pažįstama tyrinėjant kūrinių meninės išraiškos

bruožus, vertinant savo ir dailininkų darbus, aptariant įvairias raiškos priemones ir įvairių technikų galimybes.

Primenama, kad vienai ir tai pačiai idėjai išreikšti vienam autoriui reikia miniatiūrinio formato, kitam - didelio lapo. Vienam tinka akvarelė, gvašas, kitam - spalvoti pieštukai. Aiškinama, kad nėra meninės išraiškos priemonių hierarchijos, nėra vertesnių, geresnių technikų, o yra konkrečiam mokiniui, dailininkui tinkama technika, formatas, meninės raiškos priemonės. Vienas rinksis dėmes, kitas linijas. Vienas racionaliau apgalvos ką pieš, kitas pasiduos emociniam postūmiui. Tai yra individualu. Skatinama įspūdžius pagrįsti dailės žiniomis. Mokoma susikaupti, sustabdyti žvilgsnį, neskubėti, o ilgiau įsižiūrėti ir analizuoti vieną meno kūrinį. Tinka gretinti ta pačia technika seniau ir dabar sukurtus dailės darbus, kartu aptariant meninės jų raiškos priemones. Patyrinėti, prisiminti, kaip anksčiau ir dabar naudojamos tos pačios meninės raiškos priemonės, kokias jos teikia įvairias galimybes. Aptiriamos įvairios galimybės, kaip taikant tą pačią dailės techniką, žmonės sukuria visiškai skirtingus kūrinius, nes skiriasi jų spalvų nuotaika, formų, linijų ir dėmių pobūdis ar kompozicija, formatas, dydis ir t.t. Mokiniai skatinami įžvelgti spalvų, linijų, erdvių formų, ritmo įvairovę ir jų darną gamtoje, daiktinėje aplinkoje, dailės ir tautodailės kūrinuose.

5-6 klasėje vartojami reikšminiai žodžiai

Meno rūšys	architektūra, dailė, muzika, šokis, teatras
Plastiniai, erdviniai menai	architektūra, dailė, dizainas, meninė fotografija
Architektūra	statinių projektavimo ir statybos menas architektūros paminklai miesto planas, kraštovaizdžio architektūra pastato meninė išraiška, apdaila, puošyba, statybinės medžiagos mažoji architektūra (koplytėlė, koplytstulpis, stogastulpis), krikštai pastatų paskirtis: gynybinė architektūra (pilis, tvirtovė, bokštas); gyvenamoji architektūra (vienos šeimos namas, daugiabutis gyvenamasis namas, dvaras, rūmai); sakralinė architektūra (bažnyčia, koplyčia, varpinė); pramoninė architektūra (fabrikai, tiltai ir kt.); visuomeninė architektūra (teatras, biblioteka, stadionas, teatras ir kt.); memorialinė architektūra (kapinės, paminklinė kolona ir kt.)
Dailė	plastinio meno šaka, vaizdų menas
Dailės rūšys	vaizduojamoji dailė (tapyba, skulptūra, grafika) taikomoji dekoratyvinė dailė (keramika, dailioji tekstilė, baldininkystė, juvelyrika) tautodailė (liaudies grafika, tapyba, skulptūra, tautinio kostiumo spalvos, raštai), šiuolaikinė tautodailė teatro dailė kaligrafija (meninis šriftas)

Ikikrikščioniškos Lietuvos menas	senovės baltų meno ženklai ir simboliai (dangaus, žemės, požemių)
Neeuropietiško kultūrų dailė	Ikikolumbinės Amerikos indėnų (majų, inkų, actekų) piramidės, kalendoriai, freskos, keramika, tekstilė, ornamentai, knygų iliustracijos (geometrizuotos netikroviškos formos, fantastiniai motyvai, dangaus kūnų ženklai ir kt.) Senosios Afrikos kaukės, skulptūros, tekstilė, keramika, namų apyvokos reikmenys (apibendrintos, geometrizuotos formos ir linijos, netikroviškos proporcijos, drąsūs spalviniai deriniai ir kt.) Maorių ir Australijos aborigenų tapyba (ryškių spalvų deriniai, geometriniai raštai, taškų tapyba, animalistiniai motyvai ir kt.)
Meninės išraiškos bruožai	dėmė (juoda, balta, spalvota, vienspalvė, marga, ryški, taisyklinga, netaisyklinga ir kt.) visuma ir detalė (didelė, maža, smulki ir kt.) forma (erdvinė, plokščia, geometrinė, simetriška, nesimetriška, paprasta, sudėtinga ir kt.) linija (tiesi, lenkta, vingiuota, laužyta, nutrūkstanti, stora, plona, rami ir kt.) koloritas (šviesus, tamsus, blankus, vienspalvis, įvairiaspalvis ir kt.) tikroviškas ir apibendrintas vaizdas ritmas, pasikartojimas (ramus, sudėtingas) spalvos (šviesios, tamsios, ryškios, blankios, šiltos, šaltos ir kt.) fonas (vienspalvis, margas, įvairiaspalvis ir kt.)
Piešinys	tikroviškas ir sąlygiškas linija, štrichas, taškas, linija, dėmė, pieštukas, kreidelės, eskizas
Grafika	dailės rūšis: piešiniai, atspaudai ir dailios raidės (meninis šriftas); plakatas, ekslibrisas; linoraižinis, koliazas, gratažas, frotazas, monotipija, mišri technika
Herbas	skydas, heraldinės spalvos, simboliai
Knygų grafika	iliustracijos, viršelis, priešlapis, šriftas, knygrišystė, knygos ženklas (ekslibrisas)
Kompozicija	simetriška ir nesimetriška

Tapyba	molbertinė tapyba (paveikslas, drobė, aliejiniai dažai, akvarelė, guašas, tempera, akrilas), rėmai, molbertas, teptukai, paletė monumentalioji tapyba (vitražas, mozaika, sienų tapyba, freska) piešinys, kompozicija, koloritas, atspalvis, niuansai, faktūra
Skulptūra	dailės rūšis: trimačiai (erdviniai) kūriniai paminklas, apvalioji skulptūra, reljefas, moneta, statula, skulptūrinė grupė, portretas drožyba, kalyba, liejyba
Dailės žanrai	animalistinis, buitinis, natiurmortas, peizažas, portretas (porinis, grupinis, autoportretas, šaržas)
Dizainas	plastinio meno šaka, daiktų projektavimas, grafinis dizainas, reklama, plakatai, logotipai
Paroda	grupinė, personalinė (individuali), galerija, muziejus, eksponatas
Kūrinio metrika	autoriaus vardas, pavardė, kūrinio pavadinimas, sukūrimo data, atlikimo technika

7-8 klasės

Vyresnėse klasėse atsiranda sudėtingesnių klausimų, kurie reikalauja tam tikrų dalykinių žinių, o tuo pačiu visa tai ant stipresnio pagrindo - didesnio asmeninio patyrimo. Užimant neteisingą poziciją-kaupti daug faktų, kurti ilgus pasakojimus apie meną ir dailininkus, gali pasirodyti, kad dailės istorijos mokymasis mokiniams labai sudėtingas, ne visiems reikalingas ir neįdomus. Tačiau atraktyvių, įdomių, kartais net netikėtų dailės istorijos faktų žinojimas, jų pateikimas ir išradingos interpretavimo galimybės teikia mokiniams ne tik ir ne tiek tvirtesnį pažinimo pagrindimą, bet leidžia palaipsniui puoselėti meninį jausmą, augina susidomėjimą, poreikį. Mokinius galime sudominti vieno dailininko asmenybės kai kuriais bruožais, jo biografijos netikėtais faktais, sumaniu kūrybos ryšiu su jo gyvenamojo laikotarpio įvykiais ar kurio nors konkretaus kūrinio intriguojanti sukūrimo istorija.

Nepamirštame, primename, kad yra didelės pasirinkimo galimybės - renkantis konkretų dailininką, jo kūrinį, sukūrimo aplinkybes, gyvenimo meto ir aplinkos poveikio dalykus. Galima abstrakčiai pasvarstyti, koks dailininkas ir koks kūrinys būtų įdomus - po to paieškoti, pasiūlyti. Aptariama, kaip sukurtas kūrinys: kokie simboliai naudojami, ką jie reiškia, kaip jie atsirado, buvo pasirinkti; kaip sukomponuotas vaizdas (pavyzdžiui, kaip spalvinė ar linijinė perspektyva padeda perteikti erdvės iliuziją, arba erdvės išpūdis yra, bet traktuojama suplokštintai, sąlygiškai, ornamentišškai; kaip kuriamas portretas - studijuojant natūrą, arba piešiant iš atminties, saikingai ir skoningai pasinaudojant šaržo, karikatūros galimybėmis ir kt.); kokia pasirinkta atlikimo technika, iš kokių medžiagų padaryta, kokie kūrybos įrankiai galėjo būti naudoti, kiek laiko reikėjo, kad būtų sukurtas kūrinys, kuo ir kodėl jis vertingas; ar vertė galėtų priklausyti nuo to, kiek jam sukurti sugaišta laiko, sunaudota medžiagų. Ar medžiagų kaina galėtų įtakoti kūrinio kainą, vertę. Ar norėtų turėti tokį kūrinį namuose: jeigu "taip", tai kodėl, kuo būtent patraukė. Jeigu "ne", kodėl nenorėtų matyti dažnai artimiausioje aplinkoje.

Aptariamas dailininko meistriškumas, perteikiant konkrečios istorinės meninės epochos grožio idealus ir amato išmanymas, leidžiantis maksimaliai įgyvendinti savo sumanymą. Tik svarbu nepamiršti, kad mokiniai turi vis mažiau laisvo laiko, tai reikėtų neapkrauti jų pertekline informacija (daugybe faktų, pavadinimų ar terminų).

Jei yra galimybė, būtina aplankyti profesionalaus dailininko ar liaudies menininko dirbtuvę ir pasidomėti, kaip jis kuria, kas jam rūpi, kaip atrodo jo darbinė, kūrybinė aplinka.

7-8 klasėje vartojami reikšminiai žodžiai

Meno rūšys	Architektūra, dailė, muzika, šokis, teatras
Plastiniai ir erdviniai menai	Architektūra, dailė, dizainas, meninė fotografija
Architektūra	plastinio meno šaka, eksterjeras ir interjeras pastato meninė išraiška, apdaila, puošyba, dekoras gynybinė architektūra (pilis, tvirtovė, bokštas); gyvenamoji architektūra (dvaras, rūmai, vila ir t.t.); kraštovaizdžio architektūra; memorialinė (kapinės, triumfo arka, piramidė, paminklinė kolona); sakralinė architektūra (bažnyčia, koplyčia, vienuolynas, varpinė) statybinės medžiagos statiniai ir jų kompleksai, statinių maketai
Dailė	plastinio meno šaka
Dailės rūšys	vaizduojamoji dailė (tapyba, skulptūra, grafika) monumentalioji dailė (freska, mozaika, vitražas), grafiti taikomoji dekoratyvinė dailė (keramika, dailioji tekstilė, juvelyrika) tautodailė, profesionalioji, mėgėjų
Meninės išraiškos bruožai	dėmė (juoda, balta, spalvota, ryški, taisyklinga, netaisyklinga ir kt.) detalė (didelė, maža, smulki, apibendrinta ir kt.) forma (erdvinė, plokščia, pilnavidurė, tuščiavidurė, dinamiška ir kt.) linija (tiesi, lenkta, vingiuota, laužyta, nutrūkstanti, ir kt.) monumentalumas ir dekoratyvumas niuansai, kontrastai, spalvų ratas perspektyva (linijinė, spalvinė) realistinis, apibendrintas, sąlygiškas vaizdas ritmas (darnumas proporcingumas, tolygus, ramus, sudėtingas) statika ir dinamika spalvos (šviesios, tamsios, šiltos, šaltos, vaivorykštės spalvos ir kt.) koloritas (šviesus, tamsus, blankus, vienspalvis, įvairiaspalvis ir kt.) šviesa, šešėlis
Piešinys	linija, štrichas, taškas linija, dėmė, pieštukas, anglis, eskizas, iš natūros, viso ūgio; siluetas, kontūras, stilizacija, sąlygiškas vaizdavimas
Grafika	piešiniai, atspaudai, tiražuota grafika, raizymas, knygų grafika, plakatas, ekslibrisas; linoraižinys, medžio raizinys, ofortas, litografija, monotipija

Knygų grafika	ilustracijos, viršelis, inicialas, priešlapis, atsklanda, užsklanda, šriftas, knygrišystė, knygos ženklas (eksklibrisas)
Šriftas	romėnų šriftas, gotiškasis šriftas, skaitmeniniai šriftai, kaligrafija
Kompozicija	statiška, dinamiška, horizontalioji, įstrižoji, centriškoji, piramidinė, vertikalioji, simetriška ir nesimetriška, spiralinė
Tapyba	molbertinė tapyba (paveikslas, kartonas, drobė, aliejiniai dažai, akvarelė, guašas, tempera, akrilas) rėmai, molbertas, teptukai, paletė natūralūs (žemės, augalinės kilmės) dažai sintetiniai (cheminės prigimties, liuminescenciniai ir kt.) dažai piešinys, kompozicija, fonas koloritas, atspalvis, niuansai, faktūra, kontrastai sienų tapyba (pano, plafonas, freska, sgrafitas) miniatiūros (rankraštinės knygos)
Koloritas	šiltas, šaltas, ryškus, šviesus, tamsus, kontrastai ir subtilūs spalviniai perėjimai, šviesus, tamsus
Skulptūra	dailės šaka, trimačiai kūriniai monumentas, monumentalumas ir dekoratyvumas paminklas, apvalioji skulptūra, reljefas (aukštas, iškilus ir žemas, įdubus) statula, skulptūrinė grupė, moneta, portretas
Dailės žanrai	nauji žanrai (natiurmortas, buitinis) istorinis žanras (mitologinis, sakralinė dailė) peizažas (gamtovaizdis, miesto, industrinis, pramoninis, marina) portretas (porinis, grupinis, reprezentacinis, autoportretas, šaržas)
Meninė fotografija	kamera obskura
Dizainas	plastinio meno šaka daiktų dizainas, grafinis dizainas (reklama, plakatai, logotipai); interjeras
Keramika	porcelianas, skulptūrinė plastika, žiedžiamasis ratas, lipdyba, keramikos krosnis, dekoravimas
Paroda	grupinė, personalinė (individuali), galerija, muziejus (kūrinių eksponavimo ypatumai)
Kūrinio metrika	autorius vardas, pavardė, kūrinio pavadinimas, sukūrimo data, atlikimo technika
Priešistorės dailė	Urvų tapyba (šviesa ir šešėliai, natūralūs dažai) Mesopotamijos, Senovės Egipto menas (piramidės, hieroglifai, žmogaus vaizdavimo kanonai, kostiumas)
Antika	klasikinės proporcijos architektūroje ir skulptūroje romėnų mozaikos, šriftas, grafiti
Meniniai stiliai	romanika, gotika, renesansas, barokas

Romanika	pilys, vienuolynai, bažnyčios, cilindriniai, kryžminiai skliautai; sunkios, masyvios formos, proporcijos; sunkiasvoriškumas; santūri puošyba, inicialai
Gotika	grakščios proporcijos, kilimas aukštyn, kontraforsas, arkbutanas, rožė, pinaklis, smailioji arka, skliautai liepsnotoji gotika
Renesansas	antikinė tradicija, sfumato, linijinė perspektyva, pasikliovimas žmogaus protu ir kūrybinėmis galiomis, gamtos ir jos formų tyrinėjimas, idealių proporcijų sistemų paieška, portreto gimimas
Barokas	dinamiška ir asimetriška kompozicija, optiniai ir teatralizuoti efektai, erdvės iliuzijos kūrimas, puošnumas, plastiškumas, sudėtingi spiraliniai judesiai rūmų kompleksai ir parkai, prancūziškasis parkas

9-10 klasės

Stebėdami ir analizuodami klasikinės ir šiuolaikinės dailės kūrinius mokiniai susipažįsta su įvairių kūrybinių stilių, individualių manierų įvairove, XIX a. – XXI a. daile ir architektūra, modernizmo ir postmodernizmo meninių sistemų savitumais. Aptariant šiuolaikinius dailės kūrinius pabrėžiama, kad realistinio vaizdavimo principai, iliuzijos “kaip gyvenime” siekiai nėra vieninteliai ir neprivalomi dailėje. Reikėtų priminti, kad klasika, modernizmas ir postmodernizmas, tai trys skirtingos meninės sistemos su savo kalba, idealais, stilistika, kurios turi net savo atskirus meninės kalbos, reikšminių žodžių “žodynus”. Klasikoje svarbu - stiliaus vienovė, antikos, renesanso ir klasicizmo meninių principų įvaldymas, klasikinės tradicijos tęstinumas ir t.t. Modernizme - svarbu naujumo, originalumo, atraktyvumo siekis ir autentiškas individualus braižas. O postmodernizme - ironiškas ar žaismingas santykis su klasikine, modernistine daile, praeities stilių citatos ir įvairių stilistikų jungimas viename kūrinyje. Dažnai pačios idėjos pasirinkimas, konceptualumas yra svarbesnis, o ne jos įgyvendinimo būdai.

Ugdomas gebėjimas argumentuotai apginti savo idėją, pasirinktą vaizdavimo būdą (panašumo siekimą arba savąjį emocinį požiūrį, nesiekiant panašumo), prisiimant atsakomybę už savo sprendimus ir gerbiant kitų požiūrį, nuostatas. Mokiniai skatinami nusakyti įspūdį, kurį jiems sukėlė analizuojamas kūrinys. Patariama dar kartą išsižiūrėti, mėginant apčiuopti tai, kas nebuvo pastebėta. Įsiklausyti, ką kiti mato tame kūrinyje, ir su tuo sutikti, arba ne, argumentuojant savo individualią nuomonę.

Aptariama, kas ir kada sukūrė šį kūrinį, kas yra šio kūrinio autorius, kokią idėją norėjo perteikti dailininkas, kokių minčių siekė sužadinti žiūrovui. Kaip tai atsispindi kūrinio kompozicijoje ir spalvų deriniuose. Kas yra svarbiausia, koks sumanymas yra, ir kaip išdėstytos paveikslų detalės, koku būdu išdėstytos spalvų dėmės. Tinkamai, sumaniai vartojant dailės terminus, aptariama, kokios meninės išraiškos priemonės yra svarbiausios analizuojamame kūrinyje, įvardijami, apibūdinami vaizdavimo būdai, išsakoma nuomonė, kaip tai atsispindi kūrinyje. Tinka diskutuoti, ar mokiniai norėtų (ar nenorėtų) įsigyti paveikslą, kodėl? Kas traukia, o kas trikdo. Ko norėtų paklausti dailininko, jei turėtų tokią galimybę.

9 klasėje vartojami reikšminiai žodžiai

Meno rūšys	Architektūra, dailė, muzika, šokis, teatras, kino menas
------------	---

Plastiniai ir erdviniai menai	Architektūra, dailė, dizainas, meninė fotografija
Architektūra	plastinio meno šaka, statybos menas, projektavimas apdaila, puošyba, dekoras, pastato meninė išraiška gyvenamoji architektūra (dvaras, rūmai, kotedžas, vila ir t.t.), kraštovaizdžio architektūra, memorialinė (kapinės, obeliskas ir kt.), mažoji architektūra, sakralinė architektūra (bažnyčia, koplyčia, varpinė) statinio konstrukcija, meninė kompozicija inžinierinė, pramoninė (tiltai, stotys, Eifelio bokštas ir kt.) visuomeninė (rotušė, muziejus, stadionas, teatras) šiuolaikinė architektūra
Dailė	plastinio meno šaka
Dailės rūšys	vaizduojamoji dailė (tapyba, skulptūra, grafika) taikomoji dekoratyvinė dailė (antikvaras ir senoji dailė, juvelyrika) tautodailė (baltiškojo paveldo tradicija), profesionalioji, mėgėjų
Meninės išraiškos bruožai	dėmė (juoda, balta, spalvota, vienspalvė, marga, ryški ir kt.) detalė (didelė, maža, smulki, apibendrinta ir kt.) forma (erdvinė, simetriška, nesimetriška, stabili, dinamiška ir kt.) linija (tiesi, lenkta, vingiuota, laužyta, nutrūkstanti, rami ir kt.) monumentalumas ir dekoratyvumas realistinis, apibendrintas, sąlygiškas vaizdas ritmas (tolygus, ramus, sudėtingas ir kt.) spalvos (šviesios, tamsios, ryškios, blankios, šiltos, šaltos ir kt.) koloritas (šviesus, tamsus, blankus, vienspalvis, įvairiaspalvis ir kt.) šviesa, šešėlis
Piešinys	linija, štrichas, pieštukas, anglis, sangvinas, kreida, eskizas, iš natūros, studija, modelis, tikroviškos proporcijos, siluetas, realistinis vaizdas
Grafika	piešiniai, atspaudai, raižymas, knygų grafika, taikomoji grafika, reprodukcinė grafika, plakatas, ekslibrisas; linoraižinys, medžio raižinys, ofortas, litografija, monotipija
Knygų grafika	ilustracijos, viršelis, inicialas, priešlapis, atsklanda, užsklanda, šriftas, knygrišystė, knygos ženklas (ekslibrisas)
Kompozicija	kadravimas, aukso pjūvis, kanonas, profilis trys ketvirčiai
Tapyba	molbertinė tapyba (paveikslas, kartonas, drobė, aliejiniai dažai, akvarelė, guašas, tempera, akrilas), rėmai, molbertas, teptukai, paletė piešinys, kompozicija, koloritas gamtos studijos, regėjimo, atmosferinių išpūdžių perteikimas atspalvis, niuansai, faktūra, fonas, kontrastai

Koloritas	šiltas, šaltas, ryškus, šviesus, tamsus, kontrastai ir subtilūs spalviniai perėjimai, šviesus, tamsus
Skulptūra	dailės šaka, trimačiai kūriniai drožyba, kalyba, liejyba monumentas, paminklas, apvalioji skulptūra, reljefas (aukštas, iškilus ir žemas, įdubus) dekoratyvinė, kamerinė, smulkioji, miniatiūrinė; statula, skulptūrinė grupė, biustas, torsas, medalis, medalionas, moneta
Dailės žanrai	animalistinis, batalinis, buitinis, istorinis, mitologinis, sakralinė dailė, naturmortas, peizažas (gamtovaizdis, miesto, marina) portretas (nauji herojai, porinis, grupinis, reprezentacinis, autoportretas)
Meninė fotografija	dagerotipas, dokumentinė, fotomontažas
Dizainas	plastinio meno šaka, kostiumo dizainas, interjeras, grafinis dizainas, reklama, plakatai, logotipai, šiuolaikinių renginių apipavidalinimas
Paroda	grupinė, personalinė (individuali), tarptautinė, bienalė (kas dveji metai rengiama), trienalė (kas treji metai), galerija, muziejus, eksponatas
Kūrinio metrika	autorius vardas, pavardė, kūrinio pavadinimas, sukūrimo data, atlikimo technika, autorių teisės
Klasicizmas	meninis stilius, antikos tradicijų plėtojimas racionalios kūrybos taisyklės, idealaus grožio ir tvarkos idėja, simetriškos kompozicijos, aiškūs taisyklingi planai, logiškai tūriai
Romantizmas	kultūrinis judėjimas; neostiliai, prisiminimai apie didingą praeitį angliškas parkas
Realizmas	literatūros ir vaizduojamosios dailės kryptis
Impresionizmas	betarpiško įspūdžio, akimirkos fiksavimas; atmosferiniai, oro virpėjimo efektai, apšvietimo ir refleksų svarba, fragmentiškumas, kadravimas, šviesios spalvos, juodos nenaudojimas, minkštas modeliavimas - kontūrų nebuvimas, vibruojantis paveikslo (skulptūros) paviršius, optiniai spalvų maišymo būdai
Simbolizmas	sąlygiškumas, dekoratyvumas, subtilumas fantastinės vizijos, vizionieriškumas, sapnų, svajonių reginiai; vaizdavimas to, kas nematoma (jausmų, vidinių būsenų ir išgyvenimų)

10 klasėje vartojami reikšminiai žodžiai

Meno rūšys	architektūra, dailė, muzika, šokis, teatras, kino menas
Plastiniai ir erdviniai menai	architektūra, dailė, dizainas, meninė fotografija

Architektūra	plastinio meno šaka, statybos menas, eksterjeras ir interjeras projektavimas, pastato meninė išraiška, statybinės medžiagos statiniai ir jų kompleksai, statinio konstrukcija, meninė kompozicija pramoninė, industrinė architektūra visuomeninė architektūra (tiltai, oro uostai, stadionai, teatrai)
Dailė	plastinio meno šaka
Dailės funkcijos	estetinio pasigėrėjimo ir pramogos, komunikacinė ir reprezentacinė, emocinės savireguliacijos ir socialinės integracijos, kultūros tęstinumo ir inovatyvumo ir kt.
Dailės rūšys	vaizduojamoji dailė (tapyba, skulptūra, grafika) tautodailė, profesionalioji, mėgėjų tarpdisciplininiai menai
Meninės išraiškos bruožai	dėmė (ryški, taisyklinga, netaisyklinga ir kt.) detalė (didelė, maža, smulki, apibendrinta ir kt.) forma (erdvinė, geometrinė, paprasta, sudėtinga, stabili, dinamiška ir kt.) linija (tiesi, lenkta, vingiuota, laužyta, nutrūkstanti, rami ir kt.) monumentalumas ir dekoratyvumas realistinis, apibendrintas, sąlygiškas vaizdas ritmas (tolygus, ramus, sudėtingas ir kt.) spalvos (šviesios, tamsios, ryškios, blankios, šiltos, šaltos ir kt.) koloritas (šviesus, tamsus, blankus, vienspalvis, įvairiaspalvis ir kt.) pozityvas, negatyvas
Piešinys	eskizas, iš natūros, studija, siluetas, abstraktus, kontūras, rentgenograma
Grafika	piešiniai, atspaudai, tiražuota grafika, knygų grafika, plakatas, ekslibrisas; linoraižinys, medžio raižinys, ofortas, litografija, šilkografija, monotipija, autorinė technika
Knygų grafika	ilustracijos, viršelis, inicialas, priešlapis, atsklanda, užsklanda, šriftas, knygrišystė, knygos ženklas (ekslibrisas)
Kompozicija	fragmentinė, aukso pjūvis
Tapyba	molbertinė tapyba (paveikslas, kartonas, drobė, aliejiniai dažai, akvarelė, guašas, tempera, akrilas), rėmai, molbertas, teptukai, paletė piešinys, kompozicija, koloritas atspalvis, niuansai, faktūra, fonas, kontrastai
Koloritas	kontrastai ir subtilūs spalviniai perėjimai, vienspalvis (monochromija), polichromija, įvairiaspalvis (polichromija), šviesus, tamsus

Skulptūra	dailės šaka, trimačiai kūriniai monumentas, monumentalumas ir dekoratyvumas paminklas, apvalioji skulptūra, reljefas (aukštas, iškilus ir žemas, įdubus) dekoratyvinė, kamerinė, smulkioji, miniatiūrinė; statula, skulptūrinė grupė, biustas, torsas, medalis, medalionas, moneta,
Dailės žanrai	portretas, natiurmortas, peizažas, buitinis, žanrų nykimas
Meninė fotografija	reportažinė, dokumentinė, fotomontažas
Dizainas	plastinio meno šaka, daiktų projektavimas grafinis dizainas, reklama, plakatai, logotipai
Paroda	grupinė, personalinė (individuali), retrospektyvinė, jubiliejinė, tarptautinė, bienalė (kas dveji metai rengiama), trienalė (kas treji metai), kvadrienalė galerija, muziejus, viešos erdvės ekspozicija
Kūrinio metrika	autorius vardas, pavardė, pavadinimas, data, atlikimo technika autorių teisės, laikinieji menai ir jų dokumentavimas
Klasikinio modernizmo kryptys	Secesija / Modernas / Art Nouveau / Jugendstilus, fovizmas, ekspresionizmas, kubizmas, futurizmas, abstrakčioji dailė, konstruktyvizmas, siurrealizmas
Secesija/Modernas/Art Nouveau/Jugendstilus	asimetriškumas, formų vingrumas, žaismingumas, grakštumas, lengvasvoriškumas, pastelinės spalvos
Fovizmas	sąlygiški vaizdai, didelės grynų ryškių spalvų dėmės, spalvų kontrastai, plokščios formos ir ornamentiškumas, ekspresyvi ritmika
Ekspresionizmas	ekspresija, menininko neramių ir dramatiškų jausmų, išgyvenimų, vidinių būsenų perteikimas, vaizdiniai; impulsyvi meninė raiška, transformuotos, schematizuotos formos, laužytų linijų ritmas, ryškių spalvų dramatiški kontrastai
Kubizmas	supaprastintų ir išryškintų geometrizuotų formų vaizdiniai; kelių žiūrėjimo taškų fiksavimas viename kūrinioje; ribota spalvų (žalsvų, pilkšvų, rusvų) gama, koliažo technika, vadovaujama žinojimu, išmanymu, o ne emocija; intelektualinio prado svarba
Futurizmas	judėjimo, greičio, dinamikos, šviesų, garsų ir kitų modernaus miesto, progreso, techninės civilizacijos reiškinių perteikimas, dinamika, veržlus tempas, tikrovės motyvų segmentavimas (skaidymas į atskiras dalis), simultaninis ritmas (viename darbe išplėtojamas įvairialypis pasakojimas, sumuojami skirtingais laiko momentais ir skirtingose vietose vykę veiksmai, įvykiai, judesiai).
Abstrakčioji dailė	bedaiktė dailė, abstraktūs tapybos, grafikos, skulptūros kūriniai; realių daiktų vaizdavimo atsisakymas, tik „grynos“ formos ir tūriai (spalva, linija, faktūra, tonas, tūris): laisvos, emociškos, spontaniškos,

	griežtos, racionalios, geometrinės
Konstruktivizmas	konstrukcijos pirmenybė prieš vaizdą, loginė vaizdinio sąranga, mokslo ir technikos žinių, intelekto svarba, medžiagiškumo ir techninio apdorojimo svarba
Siurrealizmas	asociatyvūs meniniai vaizdai, paradoksalūs sugretinimai, individuali mitologija, sapnų, aistrų, instinktų, pasąmonės vaizdiniai, vizionieriškumas
Vėlyvojo modernizmo kryptys	popartas, opartas, kinetinis menas, minimalizmas
Popartas	ryškus koloritas, preciziškas piešinys ir atlikimo maniera, komiksą, plakatą primenanti kompozicija, banalumo, kičo, TV, žurnalų ir kino vaizdinių eksploatavimas, humoro jausmas
Opartas	mirgėjimo, pulsavimo, vibravimo, gilumos, judėjimo iliuzijų plokštumoje kūrimas, regėjimo fiziologija ir psichologija, optikos dėsnių išmanymas, preciziškos geometrinės kompozicijos
Kinetinis menas	dinamiška kompozicija, mechaninių prietaisų, gamtos jėgų pagalba pagrįstas meno kūrinio judėjimas
Minimalizmas	ABC menas, šiuolaikiniai pramoniniu būdu pagaminti daiktai; principas - mažiau yra geriau; jausmų ir kontekstų vengimas
Postmodernizmo kryptys	konceptualusis menas, laikinieji menai, performansas, žemės menas, instaliacija
Konceptualusis menas	idėjos, koncepto viršenybė prieš formą; daiktinis, materialinis kūrinio pavidalas nesvarbus
Laikinieji menai	konkreči vieta; ribotas laiko tarpsnis; nendrės, šiaudai, smėlis, ledas
Performansas	sumanytas iš anksto, apgalvotas veiksmas; uždokumentuotas
Žemės menas	natūralaus kraštovaizdžio dalykai: pylimai, grioviai, duobės ir kt. - išnaudojami sumanymai arba padaromi
Instaliacija	erdvinis kūrinys; skulptūros, tapybos, piešinio, fotografijos, skulptūros raiškos priemonių vienovė, galerijos ar lauko erdvė, dokumentacija

5. Siūlymai mokytojų nuožiūra skirstomų 30 procentų pamokų

Ižanga

Mokytojas yra kūrybingas ir jo vedamos pamokos yra puiki proga lavintis, tobulėti mokiniui, bet ir pačiam mokytojui. Juk mes mokydami kitus – pirmiausia mokomės patys, o tik po to kitus. Kartais beaiškindamas, mokydamas kitus – paradoksaliu būdu gali suprasti ir pats, pamilti pats, nes

ieškodamas argumentų, įrodymų, kodėl tai įdomu ar svarbu, žengi į priekį. Ir kaip sako žinoma antikinė patarlė: „mokinio galva – ne puodas, kurį reikia pripilti, o fakelas, kurį reikia uždegti...“

Dailės bendrojoje programoje pateikiamas turinys 70 proc. pamokų laiko. Mokytojų nuožiūra planuojamam 30 proc. turinio rekomenduojamos kultūros edukacijos veiklos (neaplenkiant Kultūros paso galimybių):

įvairi kultūrinė pažintinė veikla,
integruoti kūrybiniai projektai,
dalyvavimas mokyklos renginiuose, meninėse akcijose,
parodų lankymas,
susitikimai su profesionaliais dailininkais, tautodailininkais,
apsilankymai jų dirbtuvėse,
gilesnis dailės šakų ar dailės technikų pažinimas.
ir tada visi kiti variantai.

Mokytojai galėtų planuoti kultūros edukacijos veiklą taip, kad atsižvelgtų į porą svarbių principų: Artimiausioje aplinkoje esantis konkretus vietinio dailininko – profesionalo ar tautodailininko - meno kūrinys edukacine prasme yra vertesnis už aukščiausios meninės kokybės kūrinio reprodukciją albume, knygoje.

Kai parodoje ar dailininko dirbtuvėje stebimas konkretus meno kūrinys, tai susipažįstama ir su kiekybiniais meno kūrinio „parametrais“: koks kūrinio aukštis, plotis, kokia – jeigu paveikslas – tekstūra, faktūra. Kaip atrodo ne tik meno kūrinys, bet ir jo medžiaginė pusė: gruoblėtumas, šiurkštumas ar glotnumas. Ar matosi piešinys, ar iš karto piešta dažų. Jeigu piešta, tai kaip tas piešinys atliktas. Jeigu tai skulptūra - kaip mokinyš jaučiasi šalia jos, stebi, iš kokios medžiagos padaryta, spėlioja, kokiais įrankiais tai atlikta. Ir svarsto, ar galėtų taip padaryti, ar ne. Gal tai ir nėra pats protingiausias klausimas, tiksliau sakant, ne visais atvejais, bet jis priverčia galvoti apie to ar kito kūrinio padarymą. Ir savo pozicijos pasitikrinimą.

Su įvairia kultūrine pažintine veikla gali būti susipažįstama ir klasėje, ir išvykoje į muziejų, dailės parodą ar vietinio dailininko dirbtuvę. Pirmoje vietoje turėtų būti vertintinas sąlytis su konkrečiu meno kūriniu: paveikslu, plakatu, knyga, albumu, pavienne reprodukcija ir t.t.

Integruoti kultūriniai projektai svarbūs yra tuom, kad leidžia susiburti įvairius meninius polinkius turintiems mokiniams. Gal vienam patinka vaidinti, deklamuoti, šokti, o kitam – labiau tinka stebėti, mėgautis stebėjimu ir nupiešti renginio plakata, parengti programą. Ne kiekvienas gali aktyviai dalyvauti, kitas gali prisijungti iš šono, padėti, bet užimti stebėtojo poziciją. Gal yra mokinių, kurie moka pagroti, yra įvaldę vieną ar kitą instrumentą. Gal rutininės muzikos pamokos, užduočių mokymasis yra mokiniams pakyrėjęs, bet gavęs progą pagroti tai, ką nori, kaip nori ir matydamas, kad kiti to nesugeba, gali pajauti muzikavimo malonumą. Prisijungti gali ir tie, kurie gerai rašo, pavyzdžiui, jie gali kurti scenarijus, parinkti eilėraščius ar tinkamus tekstus. O gal kas nors tiesiog gali raiškiai tuos tekstus perskaityti. O gal kitas mokinyš gali tiesiog pabūti reporteriu, dokumentalistu: pafotografuoti, pafilmuoti, uždokumentuoti tai, ką kuria kiti. Tai irgi labai svarbu. Vadinasi, tokiuose integruotuose meninės veiklos projektuose kiekvienam yra galimybė atsiskleisti, pasirodyti iš stipriosios pusės, atgauti pasitikėjimą savo jėgomis ir leisti pasireikšti savo meniniams polinkiams – žodinės, vaizdinės, vaidybinės, režisūrinės kūrybos prasme ir t.t. O svarbiausia – mokytis bendrauti ir bendradarbiauti, pažinti save ir kitą, atrasti naujus dalykus ir įtvirtinti jau žinomus. Pasijausti svarbiu, „čia“ ir „dabar“ ir jaustis klasės, mokyklos bendruomenės dalimi.

Dalyvavimas mokyklos renginiuose, akcijose. Kaip ir integruotuose kultūriniuose projektuose, taip ir dalyvavime įvairiuose renginiuose, akcijose, svarbu, kad visai veiklai nevadovautų mokytojas.

Jis gali duoti postūmį, gali pabūti koordinatoriumi, bet jam būtinai reikia stebėti mokinius ir pasiūlyti iš savo tarpo išsirinkti atsakingus – organizacine prasme – to ar kito renginio, akcijos vadovus. Visada atsiranda norinčių lyderiauti, ir visada yra norinčių stebėti tai iš šalies. Reikėtų gebėti suderinti skirtingus mokinių polinkius, stebėti, kad lyderiai iškiltų iš pačių mokinių tarpo. Bet kartu – kad neimtų piktnaudžiauti kitų dėmesiu, neužgožtų kitų, mokėtų bendradarbiauti ir bendrauti. Čia ypač praverčia mokytojo taktas, gebėjimas apjungti visus vardan bendro intereso.

Parodų lankymas. Labai svarbu, kad parodų lankymas netaptų rutina: mokiniai vaikšto, o mokytojas aiškina. Reikėtų pamėginti mokinius paprovokuoti, o gal kas nors norėtų praveisti ekskursiją, ar nors jos dalį. Tam yra įvairių būdų: vienas pasirengia iš anksto namuose, žinant kokia paroda ar muziejus bus lankomas. Visada geriau, kad tam rengtųsi ne vienas, o keli mokiniai. Kad pasidalintų veikla, uždaviniais, užduotimis; mokytųsi dirbti grupėje, bendrauti ir bendradarbiauti.

Susitikimai su profesionaliais dailininkais, tautodailininkais, apsilankymas jų dirbtuvėse. Vėlgi yra įvairių būdų, kaip tam pasirengti. Namuose galima pasirengti, pasiskaityti, susipažinti su informacija internete ir parengti klausimus. Kad tai nebūtų visiškai „nežiniuko“ klausimai, todėl pageidautina, žinant, pas ką bus lankomasi, pasidomėti, parengti išankstinius klausimus, bet tuo pačiu neužkirsti kelio improvizuotiems klausimams, betarpiškai kilusiam susidomėjimui, kai lankomasi dirbtuvėse, kai kas nors spontaniškai sudomina ir t.t.

Gilesnis dailės šakų ar dailės technikų pažinimas. Visada geriau, kai gilesnės žinios, susidomėjimas atsiranda, kai mokinys gauna postūmį iš šalies. Pavyzdžiui, jeigu lankomasi muziejuje ar parodoje, tai svarbu užakcentuoti kokią tapybos, grafikos techniką, o po to prie jos sugrįžti klasėje ir parodyti knyginius pavyzdžius, kitų mokinių ar dailininkų reprodukcijas. Sujungti tai, kas buvo žinoma iš anksčiau su tuom, kas sužinota dabar, „šviežiai“. Kartoti kūrybingai, plečiant savo horizontą ir gilinant žinias konkrečiais dailės klausimais. Tai suderinti nelengva, bet tai proporcijų, bendravimo dalykai, kuriuos kūrybingas mokytojas gali puikiai atlikti. Ir mokiniai liktų patenkinti, ir pats mokytojas patirtų kūrybingai atlikto darbo malonumą. 5. Siūlymai mokytojų nuožiūra skirstomų 30 procentų pamokų

Mokytojai galėtų planuoti kultūros edukacijos veiklą taip, kad atsižvelgtų į porą svarbių principų:

Artimiausioje aplinkoje esantis konkretus vietinio dailininko meno kūrinys edukacine prasme, yra vertesnis už aukščiausios meninės kokybės kūrinio reprodukciją albume, knygoje. Kai parodoje ar dailininko dirbtuvėje stebimas konkretus meno kūrinys, tai susipažįstama ir su kiekybiniais meno kūrinio „parametrais“: koks kūrinio aukštis, plotis, kokia – jeigu paveikslas – tekstūra, faktūra. Kaip atrodo ne tik meno kūrinys, bet ir jo medžiaginė pusė: gruoblėtumas, šiurkštumas ar glotnumas. Ar matosi piešinys, ar iš karto piešta dažų. Jeigu piešta, tai kaip tas piešinys atliktas. Jeigu tai skulptūra – kaip mokinys jaučiasi šalia jos, stebi, iš kokios medžiagos padaryta, spėlioja, kokiais įrankiais tai atlikta.

6. Veiklų planavimo ir kompetencijų ugdymo pavyzdžiai.

Įžanga

Atnaujintos BP skatina iš naujo apmąstyti ugdymo daile proceso planavimą, organizavimą ir vertinimą bei aptarti, kokiomis sąlygomis galime tikėtis dailės BP įgyvendinimo sėkmės. Dailės ugdymo procesą būtina planuoti ir organizuoti taip, kad mokiniai įsitrauktų į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi, nebūtų pasyvūs mokytojo nurodymų ir kūrybinių pomėgių vykdytojai, o per aktyvią kūrybinę veiklą ugdytųsi kompetencijų visumą. Mokydamiesi dailės mokiniai pažįsta savo

artimiausią aplinką, save ir kitus, išmoksta išsiaiškinti meno kūrinuose užkoduotą informaciją, įžvelgti juose užfiksuotas jausmines įžvalgas, atrasti bendravimo su menu džiugesį.

Ilgą laiką dailės dalykas bendrojo lavinimo mokykloje buvo suprantamas tik kaip vaizduojamosios ir taikomosios dailės mokymas, dailės raiškos užduočių atlikimas, neįtraukiant mokinių į aktyvias dailės reiškinių ir kontekstų pažinimo veiklas. Dailės istorijos buvo mokoma atskirai nuo dailės raiškos, nesusiejant su asmeninės kūrybos patirtimi ir vertybėmis. O žmogų supanti namų, visuomeninė ir gamtinė aplinka, žmogaus dėvimi drabužiai ir jų stilius, daiktai dažnai priskiriama buities sferai, estetikai, asmeninės, privačios erdvės, namų interjero dalykams.

Gyvendami vizualiosios kultūros laikais, kai visas mus supantis pasaulis suprantamas kaip vaizdas, vaizdas ir tekstas, vaizdas ir garsas, neatsiribodami nuo tradicinės vaizduojamosios dailės, klasikinės ir moderniosios dailės istorijos, ieškodami saitų su populiariaja kultūra ir jos siūlomais vaizdais, privalome ir mokinius per dailės pamokas mokyti smalsiai, atidžiai ir kritiškai įžvelgti į mus supantį pasaulį. Dailės kūrinys jau nebeapibūdinamas kaip stačiakampio formą turintis objektas, kabantis ant sienos papuošimo tikslu. Siekiama, kad mokiniai išmoktų vertinti regimąjį pasaulį kaip žmogaus ir gamtos kūrybos vaisių, mokytųsi atpažinti dailę, tyrinėdami ne tik dailės kūrinius, bet ir kasdienę savo aplinką. Todėl ir atnaujintas dailės ugdymo turinys nebeapsiriboja vien tik tradicinės vaizduojamosios dailės mokymu. Dailės mokymosi turinys apima platesnes vizualiosios kultūros sritis. Tai - dailės istorijos, tradicinės ir šiuolaikinės dailės, architektūros, dizaino, tautodailės ir taikomosios dailės, meno idealų ir vertybių pažinimas. Aktyvus dailės raiškos ir pažinimo procesas padeda ugdyti šias kompetencijas:

Kūrybiškumo kompetencija

Mokiniai:

- susipažįsta su iškiliais dailės kūriniais, stebi meno apraiškas savo artimiausioje aplinkoje, gavę įvairios informacijos apie kūrybos būdus ir technikas, taiko juos autentiškai idėjų raiškai;
- būna atviri kitokiam, netradiciniam sprendimui ir, esant poreikiui, laužo taisykles;
- nuosekliai susipažįsta su kūrybos proceso ypatumais, kurie yra bet kurio kūrybiškumo pagrindas;
- tvirtina savo tapatybės formavimąsi ir supranta, kas ir kodėl yra kūrybiška: savitos idėjos, autentiška raiška ir refleksija.

Mokymosi turinys, padedantis ugdyti kūrybiškumo kompetenciją:

Dailės technikos: raiška plokštumoje ir erdvinė raiška.

Meninės išraiškos bruožai.

Vaizdavimo būdai ir galimybės.

Aplinkos stebėjimas ir vaizdavimas.

Vizualinių įspūdžių interpretavimas ir improvizavimas.

Idealai, vertybės, asmenybės ir kt.

Pažinimo kompetencija

Mokiniai:

- kurdami mokosi naujų kūrybos būdų, pažįsta ir vertina savo, kitų kūrybą ir aplinkos vizualiuosius reiškinius;
- pažįsta įvairių šalių, skirtingų kultūrų emocijas, mintis, papročius, lūkesčius;
- kaupdami dalykines žinias augina kritinį mąstymą, netiesiogiai atpažįsta kūrybines (ne tik) problemas ir ieško jų sprendimo;
- mokosi mokytis: ieško kūrybinių idėjų savo artimiausioje aplinkoje ir dailės kūrinuose, randa įvairios informacijos apie kūrybos būdus ir technikas, planuoja savo kūrybinę veiklą (kuria

eskizus, išsirenka geriausius, pasirenka tinkamus dailės reikmenis ir meninės išraiškos priemonės), laikosi savo plano ir prireikus jį koreguoja;

- aptaria, ko išmoko, apmąsto ir įsivertina savo pasiekimus ir numato, ko norėtų mokytis ateityje.

Mokymosi turinys, padedantis ugdyti pažinimo kompetenciją:

Dailės technikos: raiška plokštumoje ir erdvinė raiška.

Meninės išraiškos bruožai.

Vaizdavimo būdai ir galimybės.

Aplinkos stebėjimas ir vaizdavimas.

Vizualinių įspūdžių interpretavimas ir improvizavimas.

Dailės istorija.

Etninė kultūra ir kt.

Kultūrinė kompetencija

Mokiniai:

- ugdosi ir augina kultūrinį sąmoningumą;
- susipažįsta su praeities epochų menu ir grožio idealais, palygina juos su dabartinės epochos meno procesais, šiuolaikiniu menu;
- išmoksta rinkti, analizuoti ir vertinti praeities epochų meną ir šiuolaikinius menus, suvokia, kodėl vieni ar kiti meno reiškiniai patinka, ar yra vertingi.

•

Mokymosi turinys, padedantis ugdyti kultūrinę kompetenciją:

Kultūrinis paveldas.

Dailės istorija.

Etninė kultūra.

Meninės idėjos.

Idealai, vertybės, asmenybės.

Kultūrų įvairovė.

Dailės technikos: raiška plokštumoje ir erdvinė raiška.

Meninės išraiškos bruožai.

Vaizdavimo būdai ir galimybės.

Bendros temos su kitų dalykų ugdymo turiniu: Projektai. Integruota veikla ir kt.

Komunikavimo kompetencija

Mokiniai:

- ugdosi komunikavimo gebėjimus, kurie itin aktualūs šiuolaikinės informacinės visuomenės nariams;
- mokosi suprasti ir įvaldyti savitą raišką vaizdais, gauti/priimti ir sukurti/siųsti pranešimą, kurio analizavimą ir interpretavimą užtikrina kitos dailės dalyko kompetencijos (pažinimo, kūrybiškumo, kultūrinė ir kt.);

- patiria, kad ne visada įmanoma ir reikia sukurti žodinį pranešimą, kad vizualus pranešimas netiesiogiai, o perkeltine prasme (per asociacijas, per simbolius, alegorijas ir kitokias figūras) padeda mokiniui pasvajoti, paieškoti įdomesnių kelių, sukurti ir/ar atpažinti/suprasti kito sukurtą viziją.

Mokymosi turinys, padedantis ugdytis komunikavimo kompetenciją:

Vizualinių įspūdžių interpretavimas ir improvizavimas.

Dailės istorija.

Etninė kultūra.

Valstybingumo simboliai.

Meninės idėjos.

Kultūrų įvairovė ir kt.

Pilietinė kompetencija

Mokiniai:

- atpažįsta įvairių šalių, skirtingų kultūrų emocijas, mintis, papročius, išgyvenimus, svajones ir supranta, kad ir esant kultūrinei, visuomeninei, ekonominei gyvenimo įvairovei iškyla kiekvienam žmogui būdingas socialinio teisingumo, lygiateisiškumo prigimtinis jausmas;
- mokosi būti atsakingu, solidariu, demokratišku visuomenės nariu;
- ugdomi pagarbą kiekvieno žmogaus reikmėms ir teisėms;
- mokosi bendrauti ir bendradarbiauti;
- pažįsta šalies pilietinius ženklus ir valstybės simbolius.

Mokymosi turinys, padedantis ugdytis pilietinę kompetenciją:

Vaizdavimo būdai ir galimybės.

Vizualinių įspūdžių interpretavimas ir improvizavimas.

Švenčių puošimo tradicijos.

Valstybingumo simboliai.

Bendros temos su kitų dalykų ugdymo turiniu: Projektai. Integruota veikla ir kt.

Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija

Mokiniai:

- rūpinasi savo ir kitų sveikata, stiprina sveikos gyvensenos įgūdžius;
- kreipia dėmesį į darnų žmogaus ir gamtos sugyvenimą, į ekologines problemas, žmonių tarpusavio santykius, gėrio ir blogio atspindžius meno kūrinuose;
- mokosi suprasti kitų emocinius išgyvenimus, perteiktus dailės kūrinuose;
- formuojasi demokratiškos, socialiai atsakingos, sveikos ir saugios gyvensenos įgūdžius.

Mokymosi turinys, padedantis ugdytis Socialinę, emocinę ir sveikos gyvensenos kompetenciją:

Dailės technikos: raiška plokštumoje ir erdvinė raiška.

Idealai, vertybės, asmenybės.

Bendros temos su kitų dalykų ugdymo turiniu: Projektai. Integruota veikla ir kt.

7. Skaitmeninės mokymo priemonės, skirtos atnaujintai Dailės BP įgyvendinti

Ižanga

Informacinės komunikacinės technologijos savaime skatina eksperimentuoti ir išmėginti naujus raiškos būdus, pajvairina kūrybinį procesą ir suteikia jam patrauklumo. IKT gali padėti mokiniams gilinti žinias apie dailės kūrinius ir jų kūrybos būdus, atskleisti naujus informacijos šaltinius, formuoti darbo su naujomis IKT įgūdžius, keistis su kitais kūrybos rezultatais, dokumentuoti (fotografuoti, filmuoti, išsaugoti skaitmeniniame pavidale) visą kūrybos procesą ir jo rezultatus, kurti mokyklos vizualinę informaciją (laikraščius, sienlaikraščius, reklaminius leidinukus, lankstinukus ir kt.). Šiuolaikinės interneto galerijos, dailės muziejų internetinės svetainės pristato meno kūrinius viso pasaulio auditorijai. Patogiausia vaizdinės ir filmuotos medžiagos ieškoti pasitelkus **Reikšminius žodžius**, to mokytis reikia ir mokinius, nes internetinės įrašų nuorodos dažnai keičiasi. Todėl kompiuteris su interneto ryšiu, skaitmeninis fotoaparatas, filmavimo kamera turėtų tapti patraukliais kūrybos įrankiais, kurie galėtų būti naudojami dailės pamokų metu. Jei dailės kabinete nėra kompiuterio ir interneto ryšio, dalį dailės pamokų galima būtų organizuoti informatikos kabinete ar mokyklos informaciniame centre. Tačiau tuo nereikėtų piktnaudžiauti, nes didžiausias darbo prie kompiuterio trūkumas yra tas, kad mokiniai gali prarasti sąlytį su realiais dailės kūrinių ir materialiomis (tradicinėmis ir šiuolaikinėmis) kūrybos priemonėmis.

Skaitmeninių dailės mokymo priemonių sąrašas su trumpa anotacija

1. Mokomosios dailės mokymo programos ARS1 (dailės rūšys ir žanrai), ARS2 (meno epochos ir stiliai), ARS3 (lietuvių liaudies menas). Šioje skaitmeninėje mokymo priemonėje pateikiama mokomoji medžiaga ir testai. <http://ars.mkp.emokykla.lt/>
2. Samuelio Bako, pasaulinio garso litvakų kilmės dailininko, gimusio Vilniuje 1933 m. ir išgyvenusio holokaustą, interaktyvus meno edukacinis portalas. Ši skaitmeninė interaktyvi mokymo priemonė orientuota į pagrindinės ir vidurinės mokyklos klasių moksleiviams dėstančius dailės, istorijos ar etikos mokytojus, kurie naudodamiesi sukurtu turiniu gali juo savarankiškai naudotis pamokose. Šio portalo užduotis savarankiškai gali atlikti ir vyresniųjų (7-8, 9-10) klasių mokiniai. www.menas.samuelisbakas.lt
3. Menų mokymosi platforma Lietuvos dailei pažinti. Skirta 9–12 klasėms. Šioje skaitmeninėje interaktyvioje mokymo priemonėje pateikiamos mokomosios, dailės kūrinių, jų kontekstų tyrinėjimo ir kūrybinės užduotys, laboratorijos, klausimynai, testai. 2014 m. <http://smp2014me.ugdome.lt/>
4. 2014 m. vykdyto NEC projekto parengta Menų PUP medžiaga (dailės, dailės ir muzikos testų pavyzdžiai). <http://www.nec.lt/512/>
5. Nuotolinis mokymas. Skaitmeninės ugdymo priemonės. <https://www.emokykla.lt/nuotolinis/skaitmenines-mokymo-priemones>
6. Metodinė medžiaga, skirta dailės mokytojams. <https://duomenys.ugdome.lt/?mm/meno>
7. Lietuvos integrali muziejų informacinė sistema. Virtualios parodos. <https://www.limis.lt/virtualios-parodos>
8. Video turai lietuvių ir anglų kalba. <https://turai.limis.lt/>

8. Literatūros ir šaltinių sąrašas

Françoise Barbe – Gall. Comment parler d'art aux enfants. Societe nouvelle Adam Biro, 2002

Victor Lowenfeld & W. Lambert Britain. Creative and mental Growth. Fourth edition, 2011

<https://archive.org/details/creativementalg00/mode/2up>

Vizualinio mąstymo strategijų programos metodinė medžiaga. Atviros Lietuvos fondas, 2000

Metodinė medžiaga, rengta 2008 m. Pradinio ir pagrindinio ugdymo Bendrosioms programoms,

2009 <https://duomenys.ugdome.lt/?/mm/meno>

Mokytojo knygos:

Irena Staknienė, Rima Tuinylaitė. Dailės Mokytojo knyga 5 klasei, „Šviesa“, 2008

Irena Staknienė, Rima Tuinylaitė. Dailės Mokytojo knyga 6 klasei, „Šviesa“, 2009

Janina Celiešienė, Rima Tuinylaitė. Dailės Mokytojo knyga 7 klasei, „Šviesa“, 2010

Irena Staknienė, Rima Tuinylaitė. Dailės Mokytojo knyga 8 klasei, „Šviesa“, 2011

Irena Staknienė, Rima Tuinylaitė, Romualda Zareckienė. Interaktyvioji Dailės mokytojo knyga 9-10 klasei, „Šviesa“, 2013

Papildoma literatūra:

Amy Dempsey. Modernusis menas. Kitos knygos, 2019

Amy Dempsey. Siurrealizmas. Kitos knygos, 2020.

Angela Wenzel. 13 paveikslų, kuriuos dera žinoti. Modernaus meno centras

Brad Finger. 13 modernių dailininkų, kuriuos dera žinoti. Modernaus meno centras, 2014

Bettina Schümann. 13 menininkių, kurias dera žinoti. Modernaus meno centras, 2015

Ewa Solarz D.i.z.a.i.n.a.s. Modernaus meno centras, 2015

Florian Heine / „13 didžiųjų meno išradimų, kuriuos dera žinoti. Modernaus meno centras, 2014

Lee Cheshire. Svarbiausi meno įvykiai, Kitos knygos leidykla, 2019

Gilda Williams. Kaip rašyti apie šiuolaikinį meną [vertėja Irena Jomantienė]. Vilnius, VDA leidykla, 2018

Pastabos apie senąjį japonų meną [parengta Šiuolaikinės japonų grafikos parodos Nacionalinėje galerijoje atidarymo proga. Vilnius, 1995 spalio 5 d.] Lietuvos dailės muziejus. Vilnius, 1995

Cole, Alison. Renesansas [sužinosite apie Šiaurės kraštų ir italų Renesanso meną nuo XIV iki XVI a. iš anglų kalbos vertė Rasa Katiliūtė]. Vilnius, Alma littera, 2001

Little, Stephen...izmai : padedantys pažinti meną / Stephen Little ; [iš anglų kalbos vertė Dalia Paslauskienė] [Vilnius] : Mūsų knyga, [2009] Little, Stephen Litlas, Styvenas)

Literatūra mokytojui:

Rasa Janulevičiūtė. Tadas Baginskas: dizaino liudininkas. VDA leidykla, 2020

Laimutė Cieškaitė-Brėdikienė. Dizaino raida. Nuo Morriso iki Morrisono, VDA leidykla, 2008

Rūta Guzevičiūtė. Europos kostiumo tūkstantmetis (X-XX a). Vaga, 2001

Jaunesnių klasių mokiniams:

Sebastian Cichocki. M.E.N.A.S. Modernaus meno centras, 2013

Aleksandra Mizielińska. N.A.M.U.K.A.S. Modernaus meno centras, 2012

Piešu pirštukais : gyvūnai. Parašė Fiona Watt [iš anglų kalbos vertė Živilė Andriūnienė. dizainą sukūrė ir iliustravo Erica Harrison] Vilnius, Alma littera, 2016

Serialinis leidinys “Animacijos pasaulis” (žurnalas vaikams). Vilnius, Egmont Lietuva, 2020-

Birutės Mar knygų vaikams biblioteka. Vilnius, Kūrybos studija „Solo“, 2020-

Susie Brooks. Nerk į meną [48 meninių užsiėmimų užduotys!; iš anglų kalbos vertė Mindaugas Eidimtas]. Vilnius, Nieko rimto, 2019

1000 piešimo idėjų / dizainą sukūrė ir iliustravo Ruth Russell ir Laura Hammonds ; parašė Kirsteen Robson ir Phil Clarke [iš anglų kalbos vertė Vaida Lovkienė] Vilnius : Alma littera, 2013

Tautodailės edukaciniai užsiėmimai internete:

Edukacinis užsiėmimas „Kryždirbystė Lietuvoje“. Šios edukacinės veiklos metu kviečiame vaikus geriau pažinti Lietuvos kryždirbystės tradicijas, apie kurias pasakoja šios tradicijos puoselėtojas

16:31 min. Robertas Ožalinskas. Vaikai sužino, kuo unikalūs Lietuvos kryžiai, kuo jie skiriasi įvairiuose šalies regionuose <https://www.youtube.com/watch?v=BOPex7NJm0s>

Edukacinis užsiėmimas „Pavelduko kelionė po Vilnių“

<https://www.youtube.com/watch?v=bKzaWUwZzVg> Mažiesiems paveldo tyrinėtojams pristatoma UNESCO Pasaulio paveldo vietovė – Vilniaus senamiestis. Drauge su atgijusiu UNESCO Pasaulio paveldo ženkliuku – Pavelduku (Patrimonito) – vaikai gali pasiklausyti paslaptinių senojo Vilniaus legend 18 min. 39 sek/.

Virtualūs edukaciniai užsiėmimai. Užgavėnių kaukės gamyba 19 min. 43 sek.

<https://www.youtube.com/watch?v=sPkyp-YZ4zw>

Plungės kultūros centro virtuali edukacija - lipdymas iš druskinės tešlos 19:59 min.

<https://www.youtube.com/watch?v=OCgziBP9eTA>

Edukacija. Kūrybinė programa „Katino figūrėlės lipdymas“. I dalis 6min. 67 sek. Lipdymas iš šamotinio molio, ar plastilino, modelino https://www.youtube.com/watch?v=yg8x_aeuMAk

Virtualus edukacinis užsiėmimas „Margučių marginimas vašku“ Plungės kultūros centras

<https://www.youtube.com/watch?v=6U18iJT8B00> 19 min. 23 sek. Sodauto sodai | Šiaudinių žaisliukų vėrimas

<https://www.youtube.com/watch?v=Hz6n3dOtV9Y> 14 min. 30 sek. Šilutės krašto šiaudinių sodų kūrėja Julija Jauniuvienė kviečia visus norinčius išmokti ir pasipuošti namus savo suvertais šiaudiniais žaisliukais.

Iš šiaudų pinami ne tik sodai, bet ir kalėdiniai eglių papuošalai, žaisliukai, suvenyrai. 3 min. 31 sek. <https://www.youtube.com/watch?v=gyaUQOvj2yY>

Kaip suverti šiaudinį žaislelį, 15 min. 12 sek. <https://www.youtube.com/watch?v=mtYX6pOn1HA>

9. Užduočių, iliustruojančių pasiekimų lygius, pavyzdžiai

Ižanga

Vertinimas dailės pamokose – svarbus mokymąsi skatinantis veiksnys. Jis turi padėti mokiniams mokytis, tobulėti, tapti savarankiškam, atsakingam už mokymosi rezultatus, ugdyti jo pasitikėjimą savo jėgomis, gebėjimą įsivertinti savo veiklą, suprasti, ko jau išmoko ir ko dar reikės mokytis. Pateikiant vertinimo informaciją akcentuojama ne klaidos ar nesėkmės, o tai, kokią pažangą padarė mokiniai. Vertinant mokinių atliktas užduotis būtina atskirti mokomųjų ir kūrybinių užduočių vertinimą. Vertinant kūrybines užduotis svarbu išklausti mokinio nuomonę, kaip jis savitai kūrinių temą ar idėją, ką norėjo savo kūriniu išreikšti, kokią idėją išsikėlė, ką norėjo papasakoti vaizdų kalba. Tokiose užduotyse galime vertinti kaip mokiniai geba naudotis meninės išraiškos priemonėmis, kaip tinkamai valdo dailės reikmenis ir naudoja kūrybos medžiagas. Daugiausia kūrybinių užduočių vertinimui taikomas formuojamasis vertinimas.

Mokinių dailės pasiekimai paprastai vertinami kaupiamuoju būdu už kiekvieną platesnės apimties programos (ciklo, ilgalaikės užduoties, projekto) temą. Stebimas mokinių darbo procesas, veiklos etapai, vertybinės nuostatos. Vertinama tai, ko mokiniai buvo mokomi. Dailės Bendrosios programos projekte mokinių pasiekimai aprašyti išskiriant keturis pasiekimų lygius: slenkstinį, patenkinamą, pagrindinį, aukštesnįjį. Vertinama tik dalis pasiekimo, tai, ko mokiniai mokėsi atlikdami konkrečią užduotį. Pateikiame keletą pavyzdžių, mokinių darbais iliustruojančių mokinių dailės užduočių vertinimą.

7-8 klasės užduoties vertinimo pavyzdys:

Užduotis: sukurti nedidelę apvaliąją skulptūrėlę (delno dydžio), perteikti tikroviškas (realistines) proporcijas ir judesį.

Ugdomos kompetencijos: Kultūrinė, Pažinimo, Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, Kūrybiškumo.

Turinio temos: *Dailės technikos: erdvinė raiška*. Konstruoja pilnavidures erdvines formas.

Vaizdavimo būdai ir galimybės. Interpretuoja praeities ir dabarties dailės kūrinius.

Dailės istorija. Antika (klasikinių proporcijų formavimasis skulptūroje).

Meninės idėjos. Eksperimentuoja su įvairiomis priemonėmis pagal įvairių stilių vaizdavimo būdus

Dailės medžiagos ir įrankiai: piešimo popierius, pieštukas, folija, papjė mašė medžiagos (popierius, klijai, gipsas, smėlis) arba plastilinas, guašo arba akrilo dažai, teptukai, indelis vandeniui, paletė.

Trukmė: 2 pamokos

Mokinių veikla: pirmą pamoką mokiniai žiūri antikos skulptūrų nuotraukas ir, vadovaudamiesi 7-8 klasių *Reikšminių žodžių* lentele, aptaria jų meninius bruožus, palygina su šiuolaikinių skulptorių kūriniais, diskutuojama apie judėjimo svarbą žmonių sveikatai. Mokiniai nusipiešia būsimos skulptūrėlės eskizą. Žiūrėdami į eskizą iš folijos suformuoja skulptūrėlės pagrindą ir aplipdo jį papjė mašė mase (arba plastilinu). Skulptūrėlei išdžiūvus per antrą pamoką dažo skulptūrėlę akrilo arba guašo dažais (į guašo dažus reikia įmaišyti PVA klijų, kad būtų tvirtesnis paviršius, nesiteptų dažai). Baigtos kurti skulptūrėlės aptariamos: kaip pavyko perteikti tikroviškas proporcijas ir judesį.

Užduoties vertinimas

Pasiekimų lygiai	Slenkstinis lygis (I)	Patenkinamas lygis (II)	Pagrindinis lygis (III)	Aukštesnysis lygis (IV)
Mokinių darbų pavyzdžiai				
Vertinimo komentaras	Skulptūrėlė nebaigta kurti. Pagal pavyzdį suformuotas skulptūrėlės pagrindas, mėginta perteikti proporcijas ir judesį.	Pagal pavyzdį suformuota, nulipdyta ir nudažyta skulptūrėlė, perteiktos tikroviškos proporcijos, judesys neryškus.	Suformuota, nulipdyta ir nudažyta skulptūrėlė, savitai pavaizduotas judesys, mėginta perteikti tikroviškas proporcijas.	Suformuota, nulipdyta ir kruopščiai nudažyta skulptūrėlė, perteiktos tikroviškos proporcijos ir aiškus judesys.

9-10 klasių užduoties vertinimo pavyzdys:

Užduotis: Nupiešti savitą optinio meno kompoziciją. Piešinyje perteikti mirgėjimo, pulsavimo, vibravimo, gilumos, judėjimo iliuziją.

Turinio temos: *Vizualinių įspūdžių interpretavimas ir improvizavimas*. Optinės apgaulės. Optinis menas. *Vaizdavimo būdai ir galimybės*. Pirmenybė regėjimo fiziologijai.

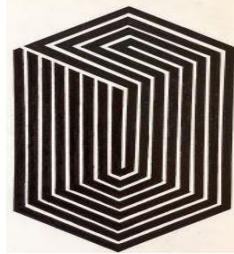
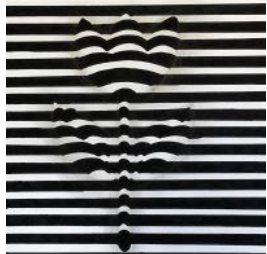
Ugdomos kompetencijos: Kultūrinė, Pažinimo, Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos, Kūrybiškumo.

Dailės medžiagos ir įrankiai: A3 arba A4 formato piešimo popierius, pieštukai, rašikliai, flomasteriai.

Trukmė: 2 pamokos

Mokinių veikla: mokiniai žiūri optinio meno kūrinių pavyzdžius (K. Varnelio, V. Vazarelio ir kt.), aptaria jų meninius bruožus. Nusipiešia keletą eskizų ir, išsirinkę tinkamą, piešia originalią grafinę optinio meno kompoziciją.

Užduoties vertinimas

Pasiekimų lygiai	Slenkstinis lygis (I)	Patenkinamas lygis (II)	Pagrindinis lygis (III)	Aukštesnysis lygis (IV)
Mokinių darbų pavyzdžiai				
Vertinimo komentaras	Pradėjo piešti naudodamasis kito autoriaus kompozicijos idėja, piešinio nebaigė.	Kompozicijai panaudojo kito autoriaus idėją, piešinys tikslus, perteikia mirgėjimo, judėjimo iliuziją.	Kompozicijos idėja originali, piešinys kūrybingai perteikta gilumos, mirgėjimo, judėjimo iliuziją.	Kompozicijos idėja originali, piešinys labai tikslus, savitai ir kūrybingai perteikta gilumos, mirgėjimo, judėjimo iliuzija.